

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Krakowie

ul. Piastowska 32, 30-070 Kraków

tel./fax: +48 12 422 06 36

e-mail: biuro@rops.krakow.pl

www.rops.krakow.pl

Monitoring współpracy małopolskich gmin i powiatów z podmiotami ekonomii społecznej.

RAPORT Z DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH W 2017 R.

Spis treści

Wstęp	2
Główne wnioski z badań.....	3
Metodologia i analiza wyników badania	4
Schemat analizowanych obszarów.....	5
Informacje o analizowanych jednostkach	5
Współpraca gmin i powiatów z PES.....	7
Obszary współpracy JST z PES	9
Formy współpracy z PES.....	13
Zadowolenie ze współpracy z różnymi rodzajami podmiotów ES.....	18
Potencjał PES do współpracy w zakresie usług użyteczności publicznej.....	25
Ekonomia społeczna w dokumentacji strategicznej JST.....	34
Strategia rozwiązywania problemów społecznych.....	35
Strategia rozwoju lokalnego.....	36
Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi	38
Środki finansowe przeznaczone przez JST na realizację rocznego programu współpracy.....	38
Inicjatywa lokalna, fundusz sołecki, budżet obywatelski i klauzule społeczne w zamówieniach publicznych.....	41
Inicjatywa lokalna	41
Fundusz sołecki.....	44
Budżet obywatelski	46
Klauzule społeczne w zamówieniach publicznych.....	48
Załącznik	51
Kwestionariusz ankiety 2017.....	51

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

CAWI – wywiad przez Internet, prowadzony za pomocą udostępnienia respondentom kwestionariusza internetowego (*Computer Assisted Web Interviewing*)

CIS – Centrum Integracji Społecznej

ES – Sektor ekonomii społecznej

JST – jednostka samorządu terytorialnego

KIS – klub integracji społecznej

NGO – Organizacje pozarządowe (*non-governmental organisation*)

Organizacja – organizacja pozarządowa

OSP – Ochotnicza straż pożarna

OWES – Ośrodek wsparcia ekonomii społecznej

PES – Podmiot ekonomii społecznej

PS – Przedsiębiorstwo społeczne

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

RPW – Roczny plan współpracy z organizacjami pozarządowymi

SRL – Strategia rozwoju lokalnego

SRPS – Strategia rozwiązywania problemów społecznych

ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej

Wstęp

W I kwartale 2018 roku już po raz szósty rozpoczęto badanie diagnozujące poziom współpracy jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej w Małopolsce. Tym razem dane dotyczą 2017 roku. W niniejszym raporcie prezentujemy wyniki tego badania.

Jak co roku badanie zostało przeprowadzone z użyciem aplikacji internetowej do wysyłki kwestionariuszy i gromadzenia danych. Aplikacja jest dostępna pod adresem: <http://www.monitoring.es.malopolska.pl/>

Badaniem objęto wszystkie jednostki samorządów terytorialnych na poziomie gmin i powiatów z terenu Małopolski. Wyniki badania przedstawione zostały w trzech rozdziałach. Pierwszy – najbardziej obszerny – koncentruje się na charakterystyce współpracy z PES. Opisane zostały w nim zagadnienia dotyczące m.in. typów podmiotów, z którymi współpraca jest nawiązywana, obszarów, w których ma miejsce, jej form czy zadowolenia z efektów podejmowanych działań. Drugi rozdział

dotyczy strategicznych działań w ramach organów samorządowych, takich jak opracowywanie planów współpracy czy uwzględnianie stosownych zapisów w dokumentach strategicznych jednostki. Ostatni rozdział odnosi się do: korzystania przez JST z takich narzędzi aktywizacji mieszkańców jak inicjatywa lokalna, fundusz sołecki oraz wąskiego, ale istotnego zagadnienia powszechności stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych, znajomości ich zasad i powodów, dla których to narzędzie nie jest wykorzystywane w praktyce większości jednostek samorządowych. Wyniki badania poprzedzone zostały streszczeniem najważniejszych wyników badania, wynikającymi z nich rekomendacjami oraz kluczowymi informacjami w zakresie metodologii przeprowadzonego badania.

W tym miejscu, serdecznie dziękujemy wszystkim gminom i powiatom, które zgodziły się wziąć udział w badaniu i przyczyniły się do budowania rzetelnego obrazu współpracy małopolskich jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej.

Główne wnioski z badań

1. Odrębne stanowisko pełnomocnika ds. organizacji pozarządowych znajduje się w co dziesiątym badanym JST (16 z 157). Zadanie to przypisane jest do bardzo różnych działań ((promocja, kultura fizyczna i sport, kultura, edukacja, itp.) Wniosek jaki można wysnuć z powyższych danych jest taki, że jednak współpraca z podmiotami ekonomii społecznej mniej związana jest z organizacjami jako takimi, a raczej z pewnymi dziedzinami kojarzonymi jako ich atrybut, typu: sport, kultura, edukacja i sprawy społeczne.
2. Jak co roku, tak i w ostatnim badaniu, współpraca JST z PES odbywała się najczęściej w obszarze sportu, turystyki i rekreacji. Ranking kolejnych najpopularniejszych obszarów współpracy nieodmiennie od lat układa się tak samo: na drugim miejscu znajduje się obszar współpracy związanej z kulturą i sztuką, następnie pomoc społeczna, edukacja i wychowanie i ochrona zdrowia. Najrzadziej współpraca JST z PES odbywa się w obszarze rynku pracy/aktywizacji zawodowej, animowania działań lokalnych oraz w obszarze ochrony środowiska.
3. W Małopolsce współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej w 2017 roku najczęściej odbywała się w formach: wspierania PES w realizacji zadań publicznych wraz z udzielaniem dotacji, konsultacji projektów aktów normatywnych oraz wzajemnego informowania się o planowanych działaniach. Tego typu współpraca dotyczy ponad ¾ samorządów. Później pojawiają się formy wsparcia stosowane przez ok. połowę JST (udzielania wsparcia lokalowego na preferencyjnych warunkach oraz powierzanie PES realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji). Do „niszowych” form wsparcia zaliczamy natomiast od lat: regranting (2,5% JST), udzielanie pożyczek oraz gwarancji (7% JST) oraz umowy partnerskie na realizację projektów (13% JST).
4. Od lat współpraca JST z PES to przede wszystkim realizacja działań z obszaru: sportu, organizacji wolnego czasu, kultury, sztuki i tradycji oraz bezpieczeństwa. Inne obszary takie jak: rozwój przedsiębiorczości lokalnej, dożywianie osób w trudnej sytuacji materialnej, usług opiekuńczych czy poradnictwo i opieka medyczna, a nawet edukacja występują sporadycznie lub rzadko. Niestety wciąż duży odsetek pracowników odpowiedzialnych za współpracę z PES nie ma wiedzy czy na terenie gminy/powiatu są PES świadczące tego typu usługi/działania (ok. 20%).
5. Ekonomia społeczna, o ile chcemy by była skutecznie wykorzystywana, powinna znaleźć dla siebie miejsce w dokumentach strategicznych JST. W 2017 roku 47% badanych JST uwzględniało współpracę z PES w rozwiązywaniu konkretnych problemów społecznych w

Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, blisko połowa badanych (49%) posiada zapisy uwzględniające współpracę z PES w działaniach na rzecz rozwoju lokalnego w swojej Strategii Rozwoju Lokalnego. Najbardziej utożsamianym z ES dokumentem pozostaje jednak bez zmian Roczny Program Współpracy z NGO - 86% JST przewidziało działania wspierające rozwój istniejących w gminie/powiecie PES w tym dokumencie.

6. Zwiększają się kwoty rezerwowane przez JST na realizację Programu Współpracy z NGO – w 2017 r. średnia (po usunięciu przypadków odstających) wynosiła 347 813 zł; natomiast medianę stanowiła kwota 160 000 zł. Wbrew prostej intuicji, że gminy wiejskie będą dysponować mniejszym budżetem niż gminy miejskie i powiaty, dostrzec można bardzo duże zróżnicowanie w obrębie każdego typu JST.
7. Od lat relatywnie małym zainteresowaniem mieszkańców i organizacji cieszy się inicjatywa lokalna. W 2017 r. 24% JST zabezpieczyły środki na inicjatywę lokalną. Niestety tylko w 14% JST mieszkańcy osobiście lub za pośrednictwem organizacji złożyli minimum 1 wniosek.
8. Dużo lepiej wygląda realizacja inicjatyw z funduszu sołeckiego. W 2017 r. odsetek JST, które zabezpieczyły środki finansowe na realizację funduszu wynosił 61%, były to głównie gminy wiejskie.
9. 16% małopolskich gmin i powiatów w 2017 roku zabezpieczyło środki na przygotowanie i realizację budżetu obywatelskiego. Co ciekawe, nie tylko gminy miejskie włączają mieszkańców w decydowanie o przeznaczeniu wydzielonej części budżetu JST, choć to one proporcjonalnie najczęściej zaznaczyły odpowiedź twierdzącą; również co czwarta z gmin miejsko – wiejskich realizuje w Małopolsce inicjatywy z budżetu obywatelskiego 5 gmin wiejskich oraz 1 powiat.
10. Zdecydowana większość gmin i powiatów (93%) nie zastosowała klauzul społecznych przy zlecaniu zadań publicznych prywatnym wykonawcom w 2017 roku. Główne powody, dla których tak się stało to: brak wiedzy dlaczego w JST nie zastosowano klauzul społecznych, brak wykonawców mogących skorzystać z klauzuli społecznej, brak wiedzy jak w praktyce zastosować klauzule społeczne .

Metodologia i analiza wyników badania

Badaniem objęte zostały kategorie podmiotów, które, zgodnie z koncepcją badania tworzą populację jednostek samorządu terytorialnego w Małopolsce czyli 182 gminy oraz 19 powiatów ziemskich.

Badanie składało się z dwóch faz:

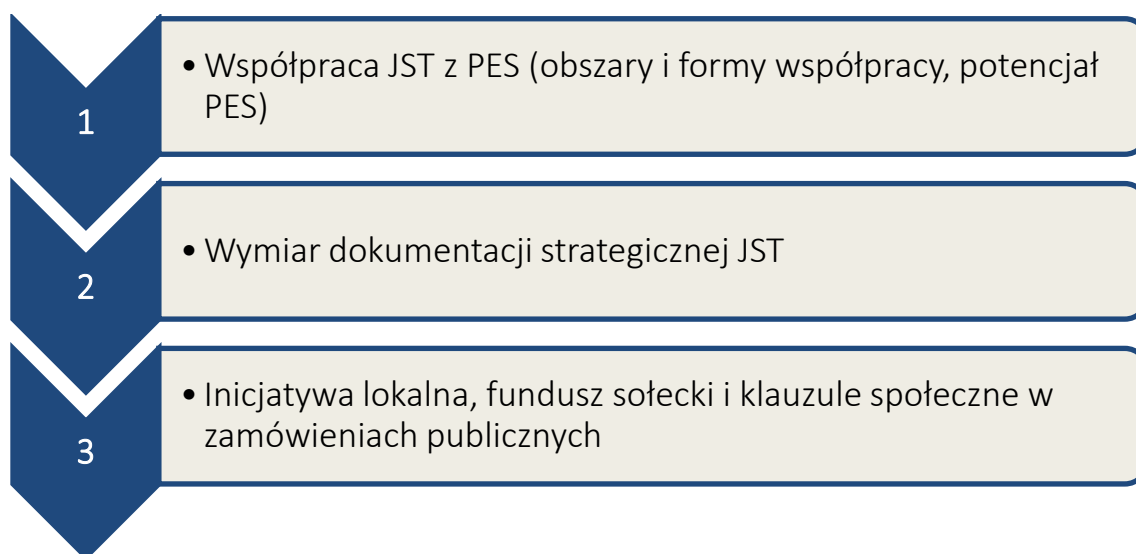
1. Samodzielnego wypełniania ankiety internetowej (CAWI)
2. Wypełniania ankiety internetowej (CAWI) wspomaganego kontaktami z pracownikami ROPS (dwukrotny kontakt). Obejmował on w szczególności:
  - kontakty telefoniczne w celu zachęcenia do udziału w badaniu,
  - ponowną wysyłkę zaproszeń oraz linków do ankiety z aplikacji,
  - kontakty telefoniczne z jednostkami, które nie zakończyły wypełniania ankiety w celu uzupełnienia brakujących odpowiedzi,
  - kontakty telefoniczne z jednostkami, które nie rozpoczęły wypełniania ankiety w celu uzupełnienia wszystkich odpowiedzi.

W badaniu wzięło udział 157 jednostek samorządu terytorialnego, w tym 139 gmin (76,4% wszystkich gmin) oraz 18 z 19 powiatów. Łącznie w VI edycji badania udało się pozyskać odpowiedzi od 78% populacji gminnych i powiatowych jednostek samorządu terytorialnego (JST).

Schemat analizowanych obszarów

Dla większej przejrzystości dokumentu, wyniki badania przedstawione zostały w podziale na 3 główne obszary badawcze. Podział ten odzwierciedla strukturę narzędzia wykorzystanego w procesie gromadzenia danych. Poniższy schemat prezentuje podział i kolejność analizy poszczególnych bloków.

Schemat 1 Obszary analizy badania

Źródło: Opracowanie własne.

W związku z tym, że nie wszystkie badane JST wypełniły ankietę w całości, udzielone przez nie odpowiedzi analizowane i prezentowane są w raporcie w ramach wyżej wymienionych obszarów. Przy charakterystyce wyników odnośnie każdego z tych obszarów pod wykresem umieszczono liczbę podmiotów (N), które udzieliły odpowiedzi na dane pytanie.

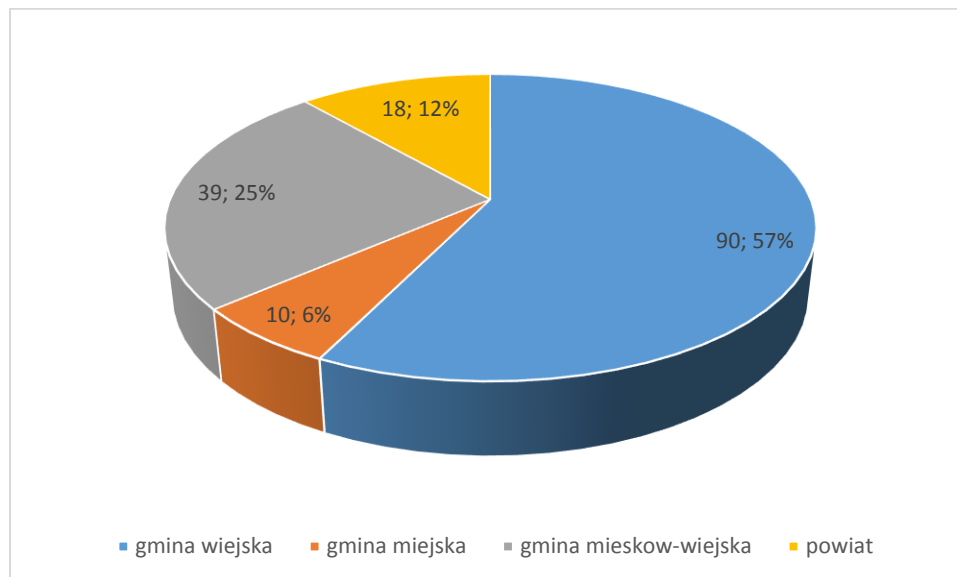
Przy podawaniu informacji o rozkładach odpowiedzi na poszczególne pytania zawarte w ankiecie, przyjęto zasady:

- podawanie liczebności oraz wartości procentowej przy charakteryzowaniu ogółem badanych podmiotów.
- podawanie jedynie liczebności w przypadku analizy dla powiatów i gmin miejskich (z powodu niewielkiej populacji badanej). 7 z 12 gmin miejskich zarezerwowała środki na realizację budżetu obywatelskiego).

Informacje o analizowanych jednostkach

Spółród 157 jednostek samorządu terytorialnego, które wzięły udział w badaniu, 139 stanowiły gminy, w tym 90 gminy wiejskie (ze 121), 39 gminy miejsko-wiejskie (z 47) oraz 10 gmin miejskich (z 14). W badaniu udział wzięło też 18 z 19 powiatów.

Wykres 1. Struktura jednostek samorządowych, które wzięły udział w badaniu.

N = 157

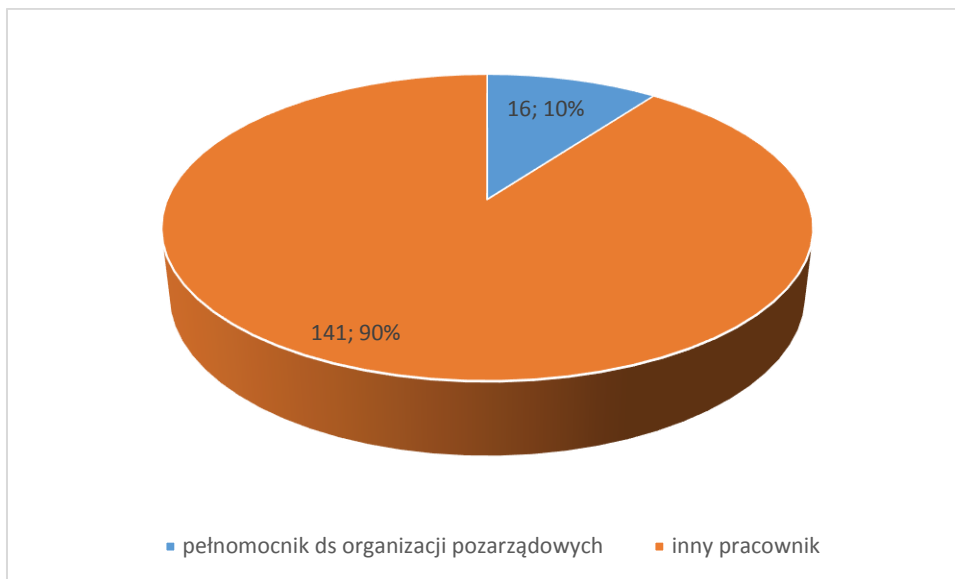
Odrębne stanowisko pełnomocnika ds. organizacji pozarządowych znajduje się w co dziesiątym badanym JST (16 z 157). Na pytanie, jaki inny pracownik zajmuje się współpracą z organizacjami pozarządowymi i innymi PES odpowiedzi były bardzo zróżnicowane i obejmowały kompetencje niemal wszystkich działów i stopni awansu (od asystentów przez referentów, inspektorów po kierowników referatów, a nawet zastępców wójta/burmistrza). Najczęściej był to jednak:

- pracownik z działu promocji
- pracownik z działu kultury fizycznej i sportu
- pracownik z działu kultury
- pracownik z działu edukacji i spraw społecznych
- sekretarz gminy

Ponadto, współpracą z PES w 2017 r. zajmowało się: dwóch zastępców wójta/burmistrza, dwóch kierowników ośrodka pomocy społecznej, jak również: pracownik ds. ochrony p/poż, sekretarka, kadrowa, pracownik ds. gospodarki komunalnej i mieszkaniowej, pracownik ds. rolnictwa, promocji i zarządzania kryzysowego, pracownik ds. obywatelskich, wojskowych i integracji programów społecznych, pracownik ds. ewidencji ludności i dowodów osobistych.

Wniosek jaki można wysnuć z powyższych danych jest taki, że jednak współpraca z podmiotami ekonomii społecznej mniej związana jest z organizacjami jako takimi, a raczej z pewnymi dziedzinami kojarzonymi jako ich atrybut, typu: sport, kultura, edukacja i sprawy społeczne. Drugim sposobem „zakwalifikowania” współpracy z PES jest przydzielenie jej do referatów zajmujących się pozyskiwaniem funduszy, promocją czy rozwojem gminy lub przedsiębiorczości – czyli prorozwojowymi zadaniami JST.

Wykres 2. Odsetek JST zatrudniających pełnomocników ds. NGO

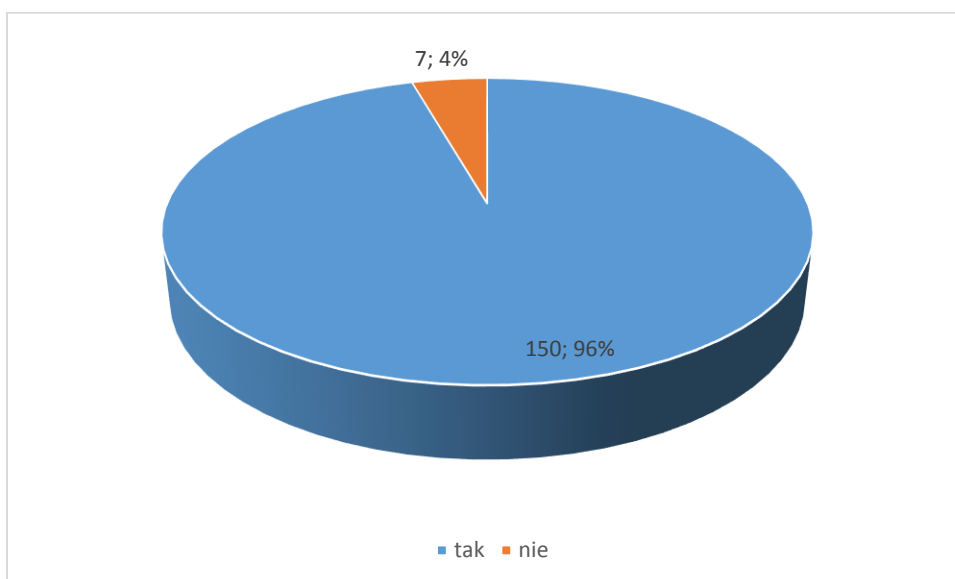

N = 157

Współpraca gmin i powiatów z PES (obszary i formy współpracy, potencjał PES).

Na pytanie czy uczestniczące w badaniu gminy i powiaty współpracowały w 2017 roku z podmiotami ekonomii społecznej dostajemy w 96% odpowiedź pozytywną. Tylko 7 z 157 JST (4%) nie współpracowała z PES w 2017 r.

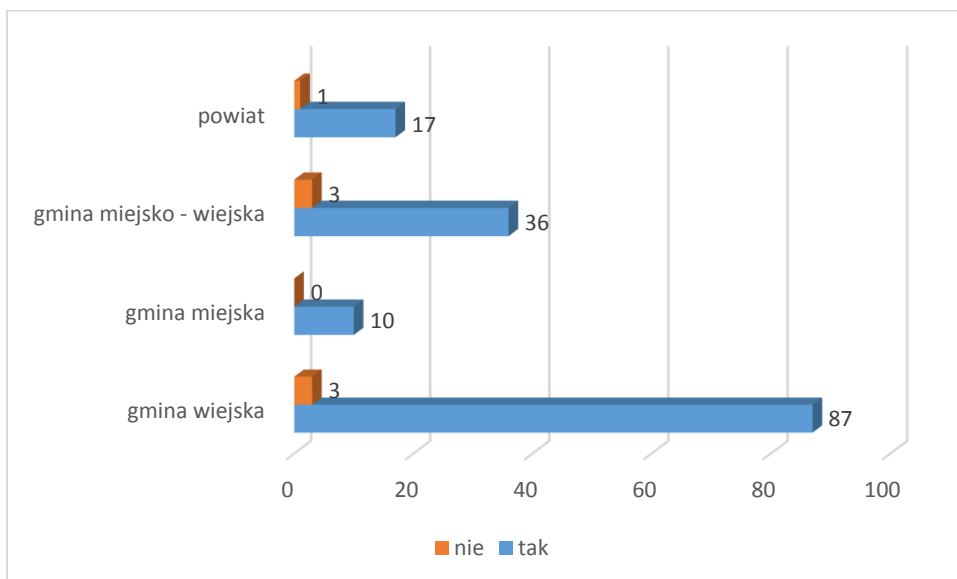
Wykres 3. Współpraca JST z podmiotami ekonomii społecznej (przynajmniej jednym).

N=157

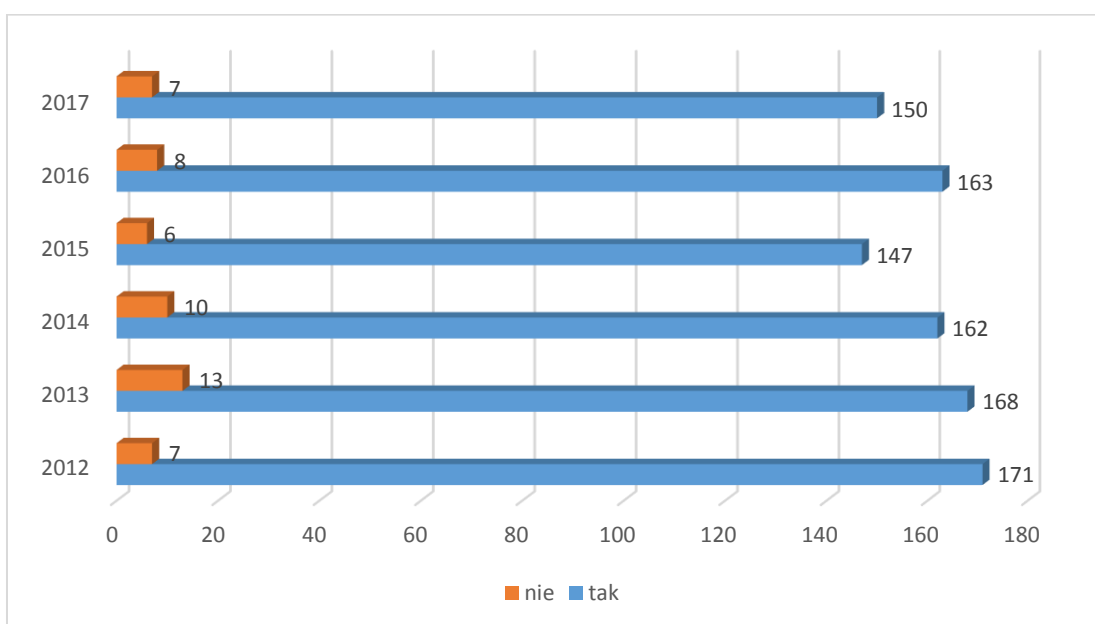
W skład tych siedmiu JST weszły 3 gminy wiejskie, 3 gminy miejsko-wiejskie oraz jeden powiat.

Od 2012 roku sytuacja w zakresie współpracy gmin i powiatów z PES jest podobna. Odsetek niepodjęających współpracy waha się od 7-6 % w 2013 i 2014 roku do 4-5% w pozostałych latach.

Wykres 4. Współpraca JST z podmiotami ekonomii społecznej w latach 2012 - 2017.

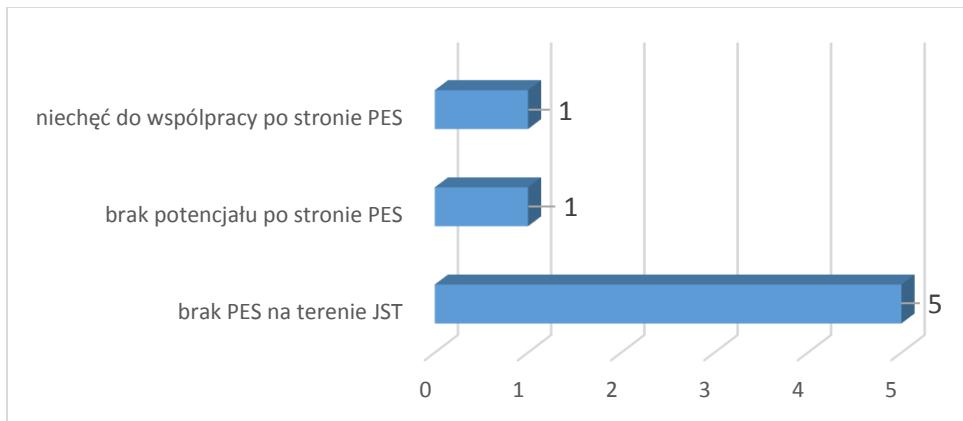
Szukając odpowiedzi na pytanie o przyczynę braku współpracy, w kwestionariuszu zawarliśmy kafeterię możliwych powodów:

- brak PES na terenie gminy/powiatu
- brak potencjału PES do współpracy
- niechęć do współpracy po stronie PES

- brak działań/możliwości współpracy z PES po stronie JST
- inna przyczyna, jaka?

W 2017 r. 7 JST, które nie współpracowały z PES, jako powód podały głównie brak tego typu podmiotów na ich terenie (5 JST); dwa pozostałe JST podały: niechęć do współpracy po stronie PES i brak potencjału po stronie PES.

Wykres 5. Powody braku współpracy JST z PES.

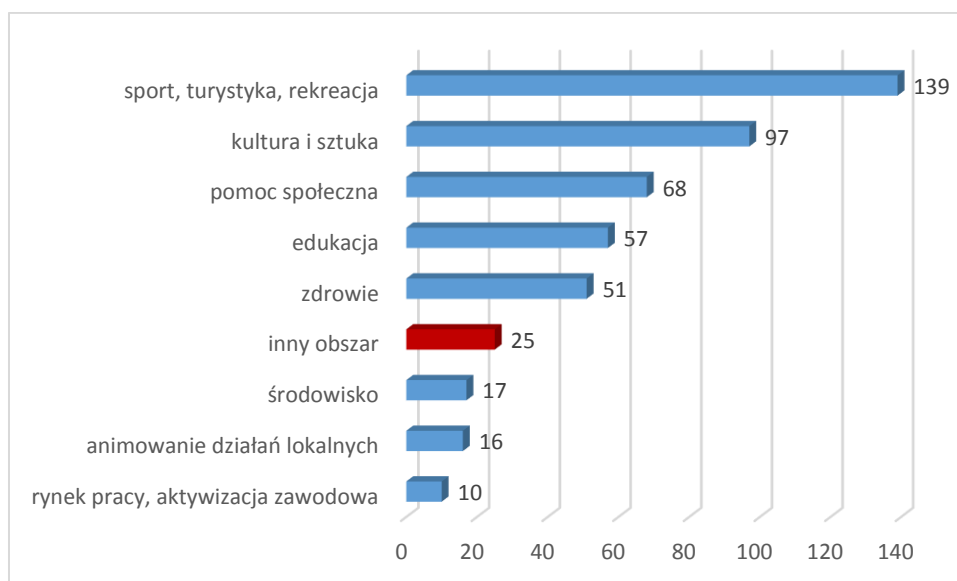

N = 7

Obszary współpracy JST z PES

Jak co roku, tak i w ostatnim badaniu, współpraca JST z PES odbywała się najczęściej w obszarze sportu, turystyki i rekreacji. Wskazało na ten obszar 139 JST, które zaznaczyły, że współpracowały z PES w 2017 roku. Ranking kolejnych najpopularniejszych obszarów współpracy nieodmiennie od lat układa się tak samo: na drugim miejscu znajduje się obszar współpracy związanej z kulturą i sztuką (w tym roku 97 wskazań), następnie pomoc społeczna (68 wskazań), edukacja i wychowanie (57) i ochrona zdrowia (55 wskazań). Najrzadziej współpraca JST z PES odbywa się w obszarze rynku pracy/aktywizacji zawodowej (10 JST), animowania działań lokalnych (16 JST) oraz w obszarze ochrony środowiska (17 JST).

Wykres 6. Obszary współpracy gmin i powiatów z PES.

N= 157, odpowiedzi nie sumują się do N gdyż można było zaznaczyć kilka obszarów

JST w dużej mierze wskazują też „inny obszar” (25 JST). Odpowiedzi w tej kategorii w dużej mierze stanowiły uszczegółowienie pojemniejszych kategorii z kafeterii, np. „pomoc społeczna”:

- profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych – 9 wskazań,
- działalność na rzecz osób niepełnosprawnych – 7 wskazań,
- działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym – 7 wskazania,
- bezpieczeństwo,
- ekologia i ochrona dziedzictwa przyrodniczego,
- działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości,
- wsparcie wolontariatu,
- ochrona dóbr i dziedzictwa narodowego (zabytki).

Czy istnieją różnice pomiędzy obszarami współpracy z PES w zależności od typu JST? Dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego sport, rekreacja i turystyka są ważnym i wykorzystywanym przez niemal wszystkie gminy i powiaty obszarem współpracy. Poza ww. obszarem można dostrzec pewne subtelne różnice.

Dla powiatów najczęściej wybieranym obszarem współpracy poza sportem, turystyką i rekreacją (16 z 18) była pomoc społeczna (12 z 18) oraz kultura i sztuka (14 z 18). Na czwartym miejscu znalazła się edukacja i wychowanie (9 z 18), następnie ochrona zdrowia (8 z 18 powiatów).

Gminy miejskie aktywnie współpracują w zakresie kultury oraz zdrowia (8 na 10). W porównaniu z innymi typami JST są bardziej aktywne we współpracy z PES działającymi na rzecz środowiska, ekologii, itd. (3 na 10 gmin miejskich)

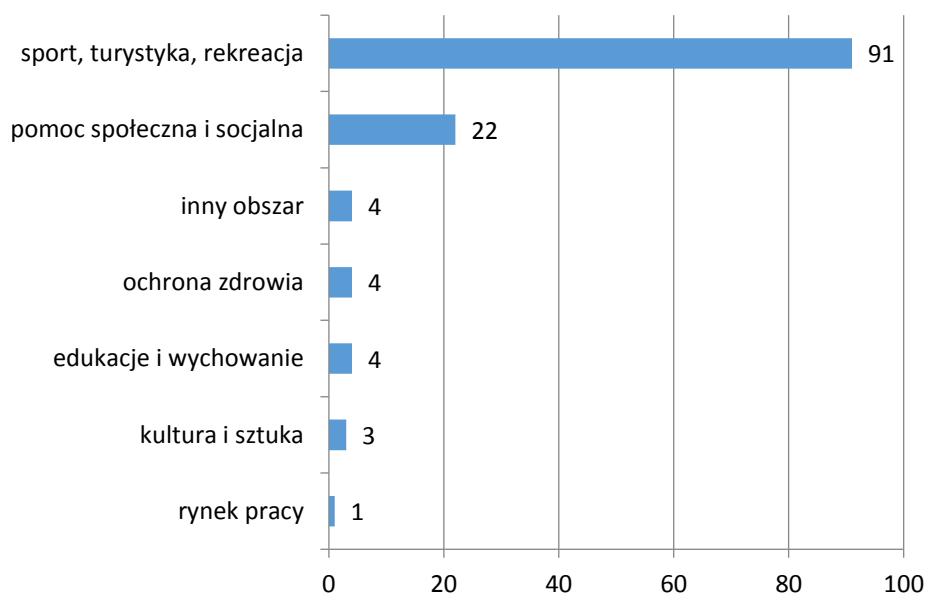
Gminy miejsko-wiejskie relatywnie najczęściej (poza sportem) wskazują jako obszar współpracy z PES kulturę i sztukę (78% gmin tego typu), zapraszają też PES do działań w obszarze pomocy społecznej (47%) oraz edukacji (39%).

Gminy wiejskie współpracują z PES zdecydowanie najczęściej w obszarze sportu (90%), następnie kultury i sztuki (54%), pomocy społecznej (40%). Pozostałe obszary są zdecydowanie słabo zagospodarowane, przy czym, w tym roku obserwuje się wzrost odsetka gmin wiejskich realizujących działania na rzecz animacji lokalnej (z 7% do 9%), aktywizacji zawodowej i rynku pracy (z 2% do 8%).

Obszar współpracy PES z JST	gmina wiejska		gmina miejska		gmina miejsko - wiejska		powiat	
	Liczebność	% z N w kolumnie	Liczebność	% z N w kolumnie	Liczebność	% z N w kolumnie	Liczebność	% z N w kolumnie
kultura	47	54%	8	80%	28	78%	14	82%
sport	78	90%	10	100%	35	97%	16	94%
edukacja	29	33%	5	50%	14	39%	9	53%
zdrowie	24	28%	8	80%	11	31%	8	47%
pomoc społeczna	35	40%	4	40%	17	47%	12	71%
ochrona środowiska	5	6%	3	30%	6	17%	3	18%
rynek pracy	7	8%	1	10%	1	3%	1	6%
animowanie działań lokalnych	8	9%	0	0%	6	17%	2	12%
inny obszar	11	13%	3	30%	4	11%	7	41%

W badaniu poproszono o wskazanie priorytetowego, jednego obszaru współpracy dla gmin i powiatów (w poprzednim pytaniu prosiliśmy o zaznaczenie wszystkich obszarów współpracy nie uwzględniając, tego, który jest najbardziej istotny). Również w tym przypadku priorytetowym obszarem współpracy z PES był sport, turystyka i rekreacja wskazywane na pierwszym miejscu przez wszystkie typy JST. Warto zwrócić jednak uwagę, że nieco zmienił się ranking w stosunku do poprzedniego pytania – na drugim miejscu znalazła się bowiem pomoc społeczna (dla 22 JST najważniejszy obszar współpracy). Pozostałe obszary zaznaczane były marginalnie (po 4 wskazania: edukacja, ochrona zdrowia i inny obszar, 3 wskazania kultura i sztuka, 1 – rynek pracy).

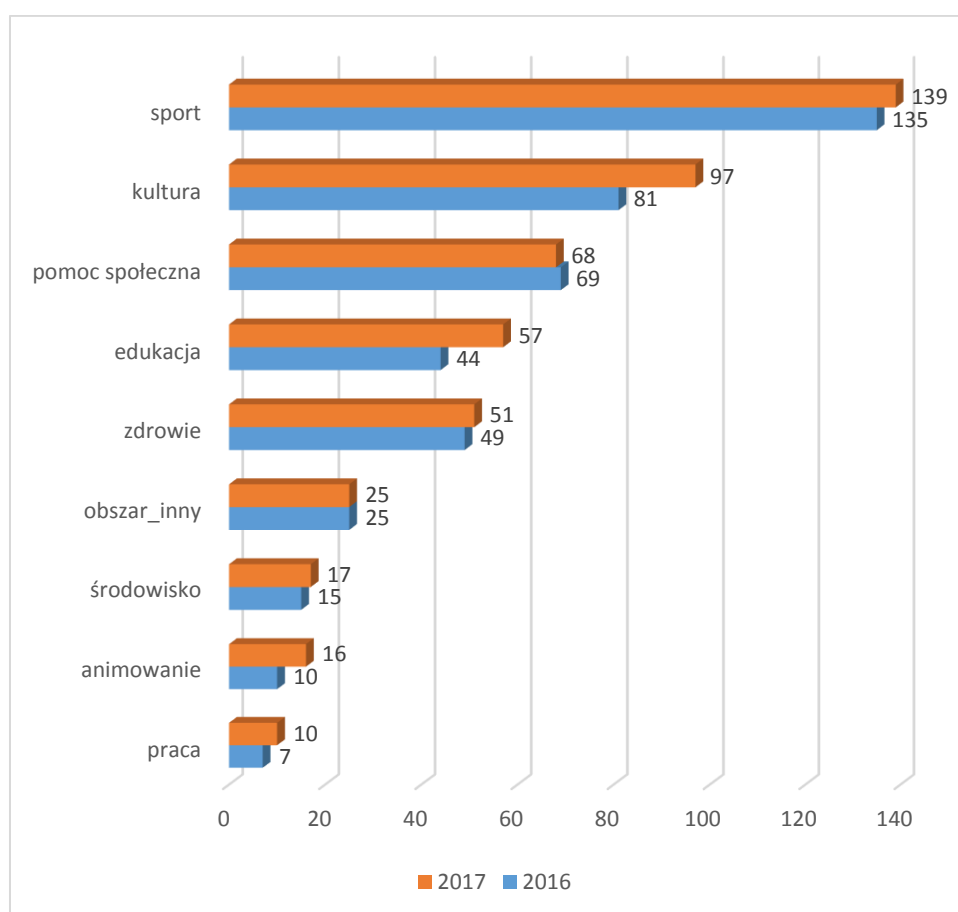
Wykres 7. Priorytetowy obszar współpracy z PES w ocenie gminy/powiatu.

N=129

Porównując aktywność JST we współpracy z PES w dwóch kolejnych latach badania widać wzrost liczby małopolskich gmin i powiatów kooperujących z lokalnymi PES w zakresie wszystkich obszarów poza symbolicznym spadkiem w obszarze pomocy społecznej. Największe zmiany in plus w zakresie współpracy JST z PES odnotować można w obszarze edukacji kultury (o 12 pp.) i edukacji (o 6 pp.).

Wykres 8 Obszary współpracy JST z PES w perspektywie porównawczej badań z 2016 r. i 2017 r.

2016 N=163, 2017 N = 157. Odpowiedzi nie sumują się do N gdyż można było zaznaczyć kilka wyborów

Formy współpracy z PES

Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej może odbywać się w różnych formach. Część z nich wymieniona jest w art. 5 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹. Poniżej przedstawiamy wszystkie formy współpracy, o które pytaliśmy w tegorocznym badaniu. Możliwe było zaznaczenie kilku odpowiedzi z kafeterii:

1. Powierzenie PES realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji;
2. Wspieranie PES w realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji;
3. Wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności;
4. Konsultacje z PES projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań pożytku publicznego;
5. Utworzenie/kontynuowanie prac wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli PES oraz przedstawicieli właściwych organów administracji publicznej;

¹ z dnia 23 kwietnia 2003 roku z późn. zm. (Dz. U. 2003 nr 96 poz. 873).

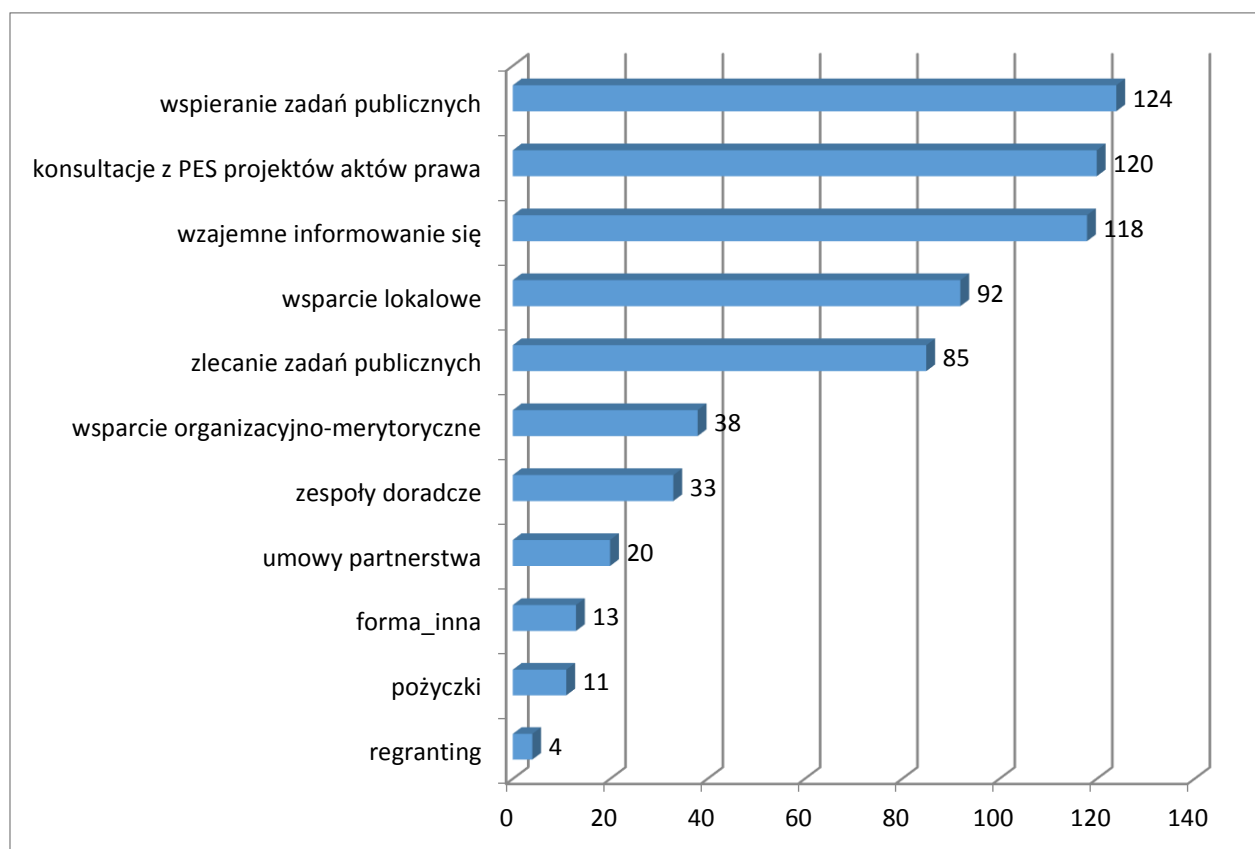
6. Umowy partnerstwa w celu wspólnej realizacji projektów;
7. Udzielanie wsparcia lokalowego na preferencyjnych warunkach (np. użytkowanie, najem lub dzierżawa w drodze bezprzetargowej lub po cenach niższych niż rynkowe);
8. Udzielanie pożyczek, gwarancji, poręczeń organizacjom pozarządowym na realizację zadań w sferze pożytku publicznego;
9. Współpraca z PES w formie regrantingu (forma dodana w tegorocznej edycji badania);
10. Wsparcie organizacyjno – merytoryczne dla PES (np. Punkt poradnictwa dla NGO), (forma dodana w tegorocznej edycji badania).

W Małopolsce współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej w 2017 roku najczęściej odbywała się w formach:

- Wspierania PES w realizacji zadań publicznych wraz z udzielaniem dotacji na finansowanie realizacji tych zadań (124 z 157 JST, które udzieliły odpowiedzi na to pytanie, co stanowi 79%), (spadek o ok. 8 pp. w stosunku do 2016 r.)
- Konsultacje projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań pożytku publicznego (120 JST co stanowi ok. 76%), (spadek o 3 pp. w stosunku do 2016 r.)
- Wzajemnego informowania się o planowanych działaniach (118 JST co stanowi ok. 75%) (spadek o 6 pp.);
- Udzielania wsparcia lokalowego na preferencyjnych warunkach (92 JST co stanowi ok. 58%), (spadek o 5 pp.);
- Powierzenie PES realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji (85 JST co stanowi ok. 54%).(przyrost o 1 pp.)
- Wsparcie organizacyjno – merytoryczne dla PES (np. Punkt poradnictwa dla NGO) (38 JST co stanowi 24%)

Pozostałe formy współpracy takie jak regranting (2,5% JST), udzielanie pożyczek oraz gwarancji (7% JST), umowy partnerskie na realizację projektów (13% JST) i wspólne zespoły doradczo inicjatywne (21%) są stosowane rzadko lub bardzo rzadko. Szczegółowy wykaz JST współpracujących z PES w wymienionych obszarach znajduje się poniżej.

Wykres 9 Formy współpracy JST z PES.

N = 157, odpowiedzi nie sumują się do N gdyż gminy/powiaty mogły zakreślić więcej niż jedną odpowiedź).

Korelując formy współpracy samorządów z typem JST, w 2017 r. pierwsza konkluzja dotyczy zacierania się różnice pomiędzy gminami (wiejskimi, miejskimi i miejsko-wiejskimi) oraz powiatem w zakresie różnorodności stosowanych form.

W zdecydowanej większości JST standardem stało się też wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działań (ok. 80 % JST). Trzecią, najczęściej stosowaną przez wszystkie JST formą współpracy są konsultacje projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań pożytku publicznego (liderem są gminy miejskie – 9 na 10 oraz 15 z 18 powiatów).

Szukając jednak różnic warto zwrócić uwagę na nieco częstsze powierzanie zadań w gminach miejsko-wiejskich (69% stosujących tę formę współpracy) i powiatach (11 z 18) przy niższym wykorzystaniu omawianej formy w gminach miejskich (4 z 10) oraz wiejskich (52%).

To co łączy wszystkie gminy to stosowanie trybu wspierania realizacji zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji (pow. 80%, w przypadku gmin miejskich – 9 na 10). Tryb ten stosuje też 15 z 18 powiatów.

W pozostałych formach współpracy dostrzec można różnice pomiędzy powiatami oraz gminami. I tak, powiaty relatywnie najczęściej tworzą wspólne z PES zespoły doradcze i inicjatywne (8 z 17), trzykrotnie częściej niż w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich współpracują z PES realizując projekty partnerskie (35%). Znaczące różnice między powiatem, a gminami to: nieudzielanie przez powiaty pożyczek,

gwarancji dla PES oraz regrantingu, jak również o połowę rzadziej stosowane wsparcie lokalowe na preferencyjnych warunkach (6 z 17).

Gminy miejskie oraz miejsko-wiejskie ponad dwukrotnie częściej tworzą zespoły doradcze i inicjatywne niż gminy wiejskie. Pożyczki i poręczenia zastosowało 10 gmin wiejskich i 1 miejska, a regranting 3 gminy wiejskie i 1 miejsko-wiejska co stanowi śladowe zastosowanie tej formy wsparcia dla PES.

Na koniec warto dodać, że w pierwszych trzech edycjach badania dostrzegalne były wyraźne różnice w różnorodności stosowanych form współpracy w gminach miejskich w stosunku do gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, z których dwie ostatnie stosowały ich znacznie mniej. Od trzech lat nie widać aż tak znaczących różnic w spectrum stosowanych form współpracy w zależności od typu gminy co może oznaczać coraz większe znaczenie współpracy mniejszych gmin z lokalnymi PES.

Tabela 2 Formy współpracy w 2017 roku w zależności od typu JST.

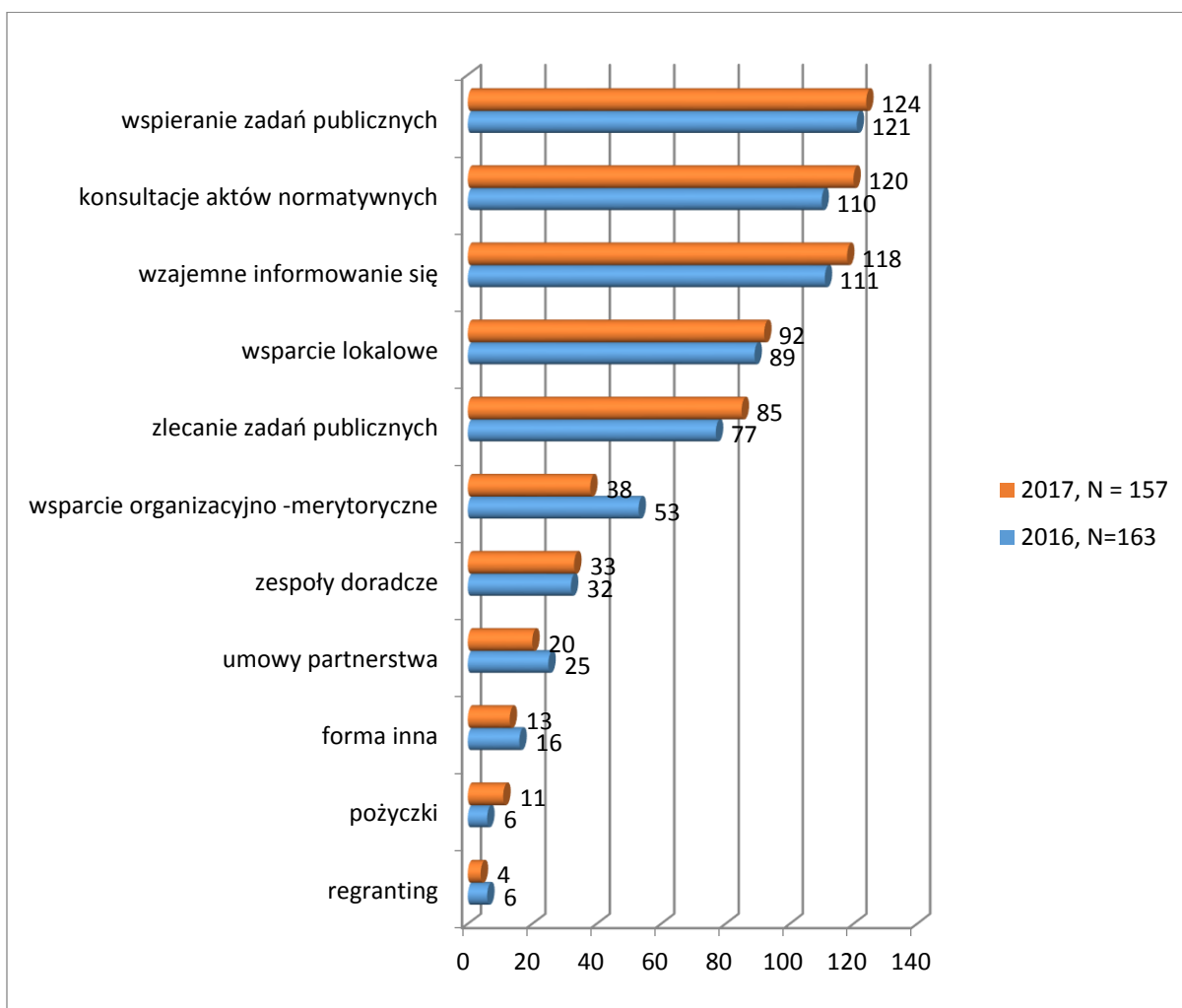
Formy współpracy JST z PES	gmina wiejska		gmina miejska		gmina miejsko-wiejska		powiat	
	Liczebność	% z N w kolumnie	Liczebność	% z N w kolumnie	Liczebność	% z N w kolumnie	Liczebność	% z N w kolumnie
Powierzenie zadań publicznych	45	52,3%	4	40,0%	25	69,4%	11	64,7%
Wspieranie zadań publicznych	72	83,7%	9	90,0%	31	86,1%	12	70,6%
Wzajemne informowanie się o planowanych działaniach	68	79,1%	8	80,0%	28	77,8%	14	82,4%
Konsultacje projektów aktów normatywnych	66	76,7%	9	90,0%	30	83,3%	15	88,2%
Tworzenie/praca wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym	12	14,0%	3	30,0%	10	27,8%	8	47,1%
Umowa partnerstwa w celu wspólnej realizacji projektu	9	10,5%	2	20,0%	3	8,3%	6	35,3%
Udzielanie wsparcia lokalowego	48	55,8%	8	80,0%	30	83,3%	6	35,3%

Pożyczki, poręczenia	10	11,6%	1	10,0%	0	,0%	0	,0%
Regranting	3	3,5%	0	,0%	1	2,8%	0	,0%
Wsparcie organizacyjno - merytoryczne	14	16,3%	4	40,0%	14	38,9%	6	35,3%

Porównując sposoby realizacji współpracy JST z PES na przestrzeni ostatnich dwóch lat, widać pewne różnice w zakresie otwartości samorządów lokalnych przy konsultowaniu dokumentów dotyczących sfery zadań pożytku publicznego (wzrost o 10 pp. w stosunku do roku 2016), dwukrotnie zwiększyła się też liczba JST udzielająca pożyczki (z 3% do 7%); nastąpił 7-procentowy wzrost JST, które powierzały realizację zadań publicznych PES.

Wyraźny spadek odnotowujemy w przypadku wsparcia merytoryczno – organizacyjnego (o 8 pp.) oraz zawartych umów partnerskich (o 7 pp.)

Wykres 10 Formy współpracy JST z PES w perspektywie porównawczej badań z lat 2016 – 2017.

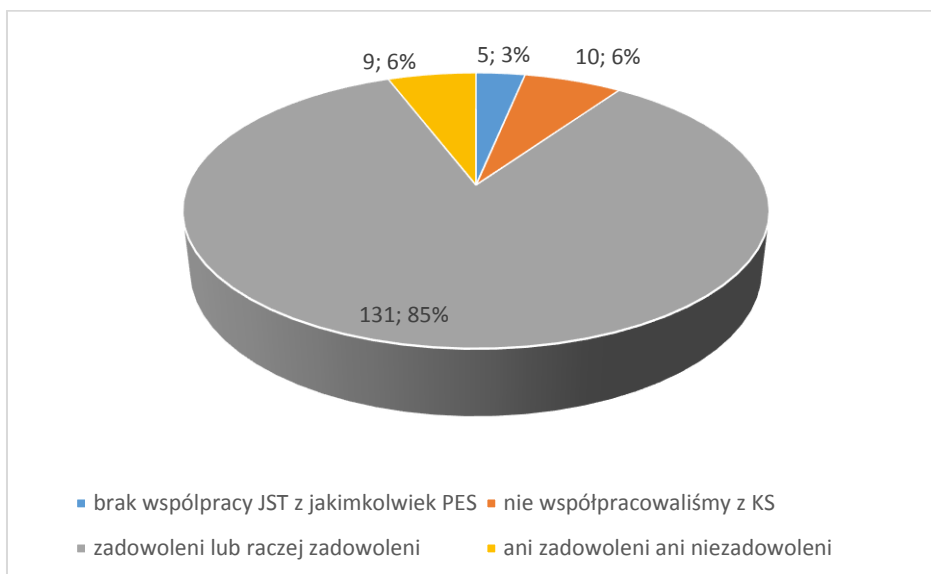
Odpowiedzi nie sumują się do N gdyż gminy/powiaty mogły zakreślić więcej niż jedną odpowiedź.

Zadowolenie ze współpracy z różnymi rodzajami podmiotów ES

W kwestionariuszu pytaliśmy gminy i powiaty o to, z jakimi rodzajami PES współpracują i czy są zadowolone z efektów wspólnej realizacji działań.

Jak co roku, tak i w 2017 r., największa liczba gmin i powiatów zaznaczyła, że prowadziła wspólne działania z klubami sportowymi – 91% JST, w tym 85% było zadowolonych lub raczej zadowolonych ze współpracy, 6% miało ambiwalentne odczucia, a 9% badanych nie współpracowało (3% odpowiadających na to pytanie nie współpracowało z żadnym PES, a 6% z klubami sportowymi). Przy tak dużym udziale wszystkich gmin i powiatów we współpracę z klubami sportowymi nie można zaobserwować znaczących różnic w udziale gmin wiejskich, miejsko-wiejskich czy miejskich współpracujących z tym typem PES. Jedynie powiaty odstają na tle gmin w zakresie relacji z klubami (aż 1/4 z nimi nie współpracowała).

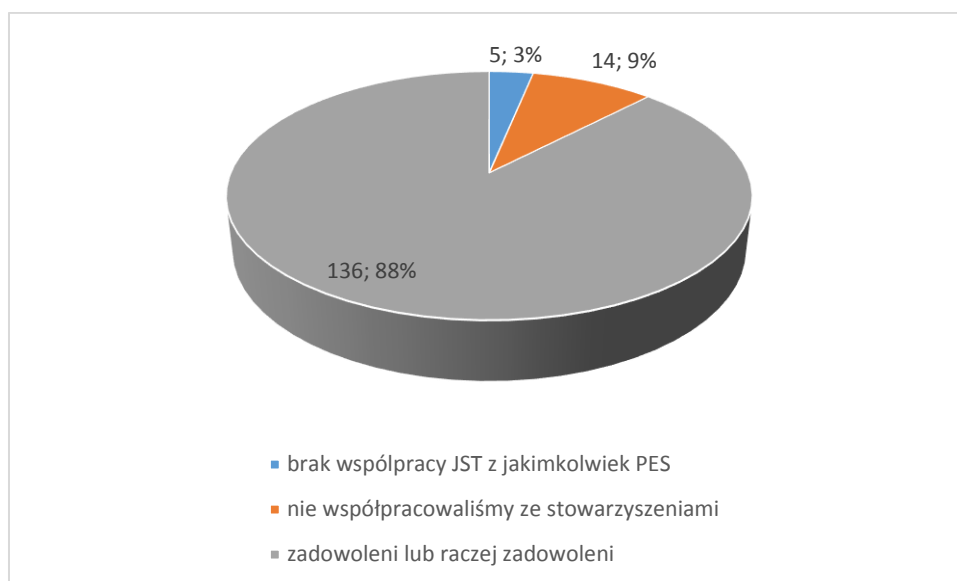
Wykres 11 Zadowolenie ze współpracy z klubami sportowymi.

N=155

W 2017 r. dostrzec można jednogłośne zadowolenie z efektów współpracy JST ze stowarzyszeniami – wszystkie 88% JST, które współpracowały z tym typem PES oceniły efekty kooperacji jako zadowalające lub raczej zadowalające. Relatywnie najrzadziej ze stowarzyszeniami współpracowały, jak co roku, gminy wiejskie (16 % nie podjęła kooperacji).

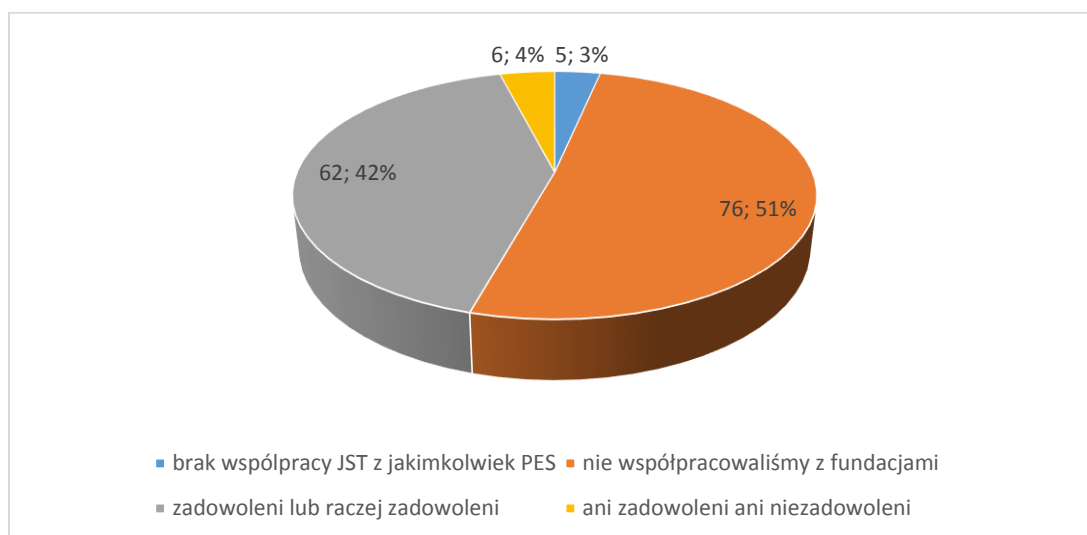
Wykres 12. Zadowolenie ze współpracy ze stowarzyszeniami.

N = 155

Z fundacjami w 2017 r. nie współpracowała ponad połowa JST (51% JST z tym typem PES, 3% z żadnym PES). Z tych gmin i powiatów, które zaznaczyły współpracę zdecydowana większość bo 42% pozytywnie ocenia jej efekty, 4 % ambiwalentnie. Należy zaznaczyć, że proporcje te są bardzo podobne jak w zeszłorocznym badaniu. Zdecydowanie najczęściej z fundacjami współpracowały powiaty (81%), a najrzadziej gminy wiejskie (29%). Między gminami miejsko-wiejskimi i miejskimi niemal nie występują różnice (z fundacjami współpracowało 2/3 gmin miejskich i 63% miejsko-wiejskich).

Wykres 13. Zadowolenie ze współpracy z fundacjami.

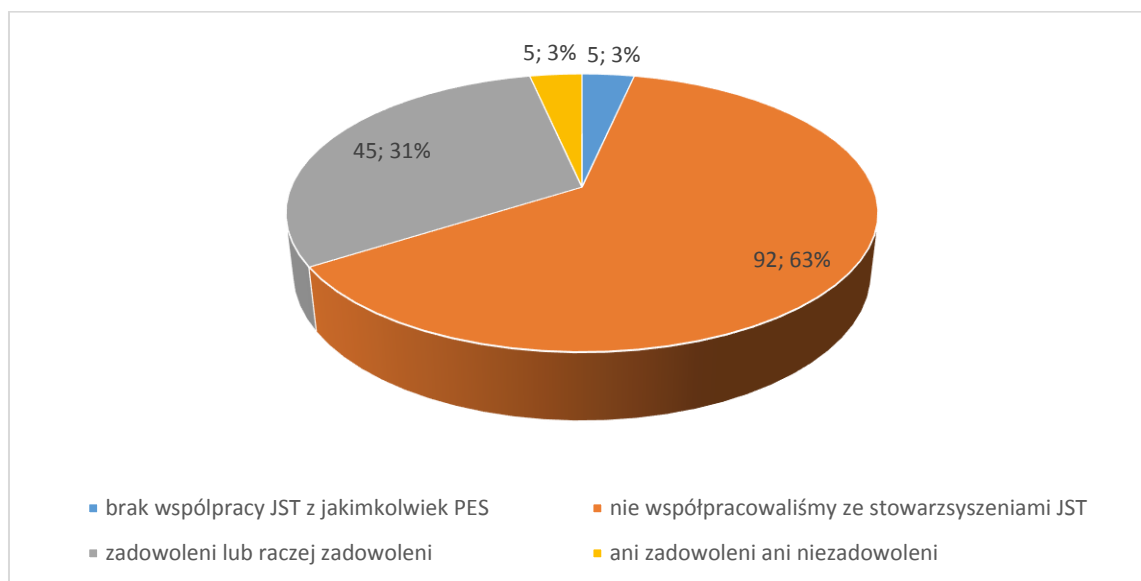

N = 149

Bardzo podobnie jak w 2016 r., w 2017 r. ze stowarzyszeniami jednostek samorządu terytorialnego współpracowało 34% gmin i powiatów, 66% JST nie podjęło współpracy z tym rodzajem stowarzyszeń. Poza 5 przypadkami ambiwalentnie oceniającymi efekty współpracy ze stowarzyszeniami JST, gminy i

powiaty są zadowolone z efektów kooperacji. Brak wyraźnych różnic między typem JST a współpracą ze stowarzyszeniami JST.

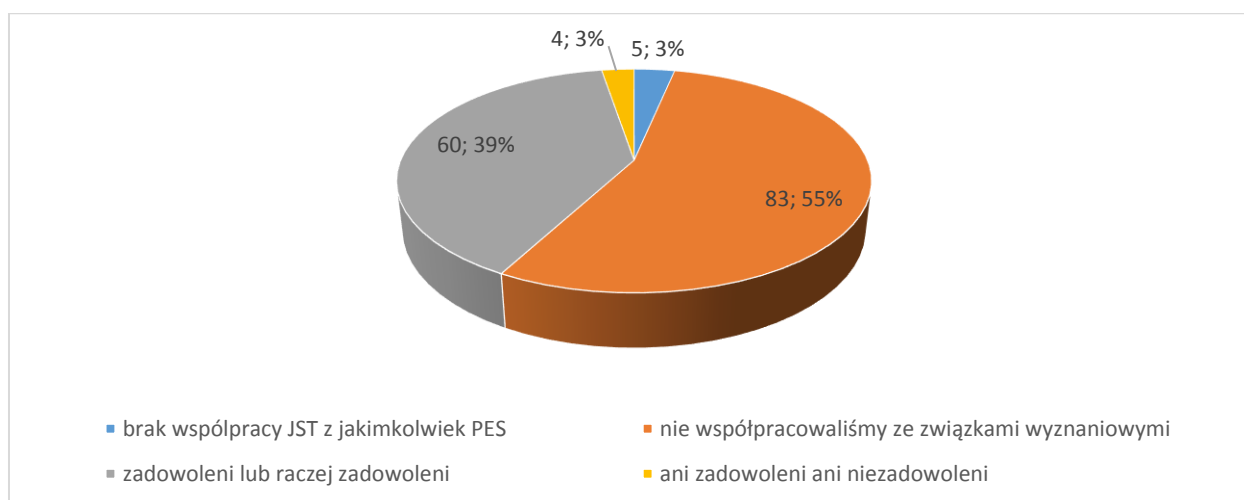
Wykres 14 Zadowolenie ze współpracy ze stowarzyszeniami jednostek samorządu terytorialnego.

N = 147

Z organizacjami kościelnymi i związkami wyznaniowymi współpracowało w 2017 roku 42% JST (o 1pp. mniej niż w 2016 r.) i były to w głównej mierze gminy miejsko-wiejskie (70% zadowolonych ze współpracy, 10% ambiwalentnie ją oceniających) i powiaty (69% zadowolonych). Ze związkami wyznaniowymi najrzadziej współpracują gminy wiejskie, w większości zadowolone z efektów współdziałania (29% nawiązało współpracę z tym typem PES).

Wykres 15 Zadowolenie ze współpracy z organizacjami kościelnymi i związkami wyznaniowymi.

N = 152

Z zakładami aktywności zawodowej, jak co roku współpracuje bardzo mało JST (w tegorocznym badaniu były to tylko 2 powiaty – jeden zadowolony, drugi ani zadowolony, ani niezadowolony). W tym roku notujemy dodatkowy spadek liczby JST współpracujących z ZAZ w stosunku do 2016 roku (9 JST).

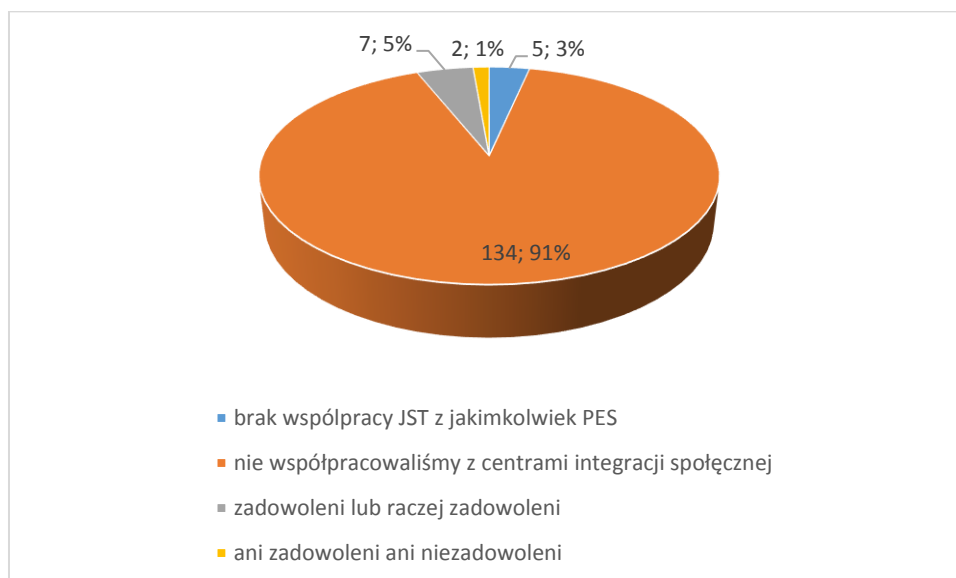
Wykres 16 Zadowolenie ze współpracy z zakładami aktywności zawodowej.

N = 148

Również z centrami integracji społecznej współpraca odbywała się sporadycznie - tylko 9 małopolskich JST współpracowało w 2017 roku z tym typem podmiotów reintegracyjnych i były to 3 gminy wiejskie (zadowolone ze współpracy), 3 gminy miejskie (2 zadowolone, 1 średnio), 2 powiaty i jedna gmina miejsko-wiejska.

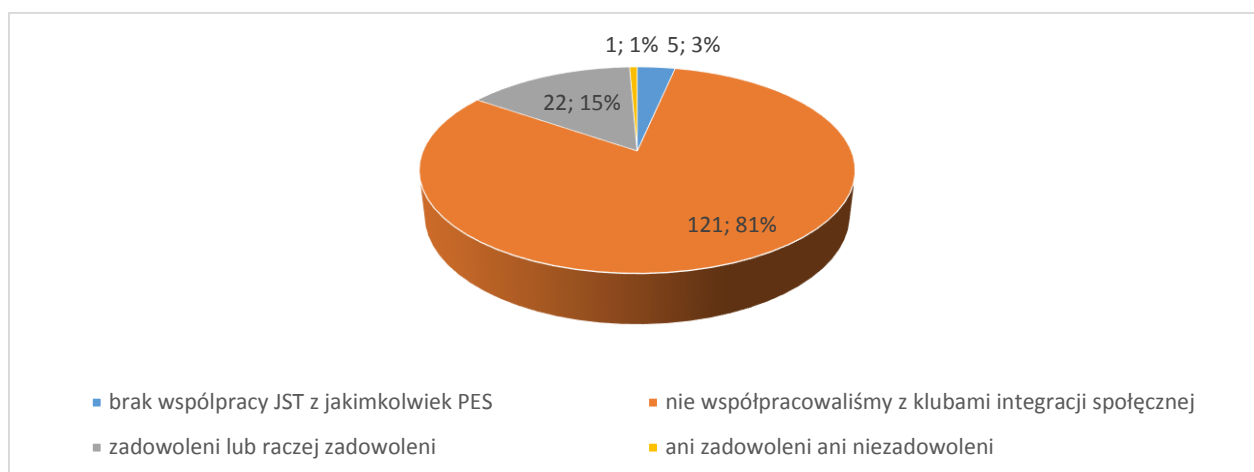
Wykres 17 Zadowolenie ze współpracy z centrami integracji społecznej.

N = 157

23 JST ze 149 odpowiadających na pytanie o ocenę efektów współpracy z KIS miała w 2017 r. doświadczenia płynące z kooperacji z klubami. 22 JST były zadowolone z tej współpracy, 1 powiat miał ambiwalentne odczucia co do jej efektów. Relatywnie najczęściej to gminy miejsko-wiejskie odnotowały współpracę z KIS-ami w 2017 r.

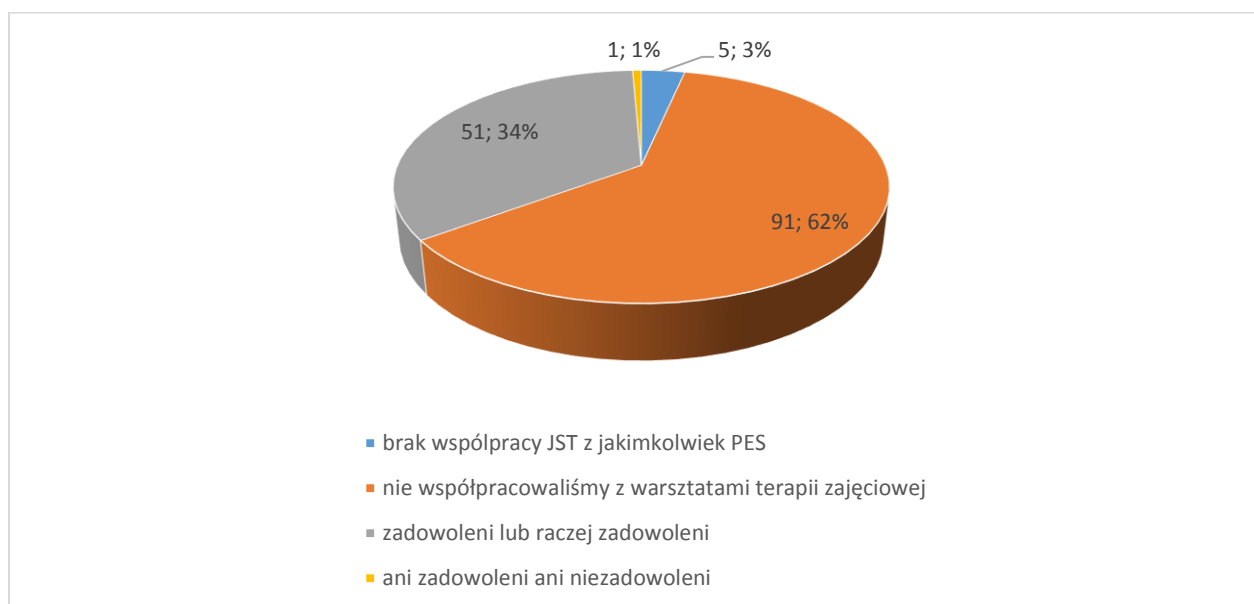
Wykres 18 Zadowolenie ze współpracy z klubami integracji społecznej.

N = 149

Z warsztatami terapii zawodowej współpracowała w 2017 roku nieco większa liczba gmin i powiatów – 35% wszystkich badanych JST (o 1 % więcej niż w 2016 roku), z czego zdecydowana większość była zadowolona z efektów współpracy (34%). Najrzadziej z WTZ współpracują gminy wiejskie (27%), ale wszystkie są z niej zadowolone. Najczęściej do współpracy z WTZ przyznają się powiaty – 12 z 17 w 2017 roku odnotowało współpracę z tym typem PES.

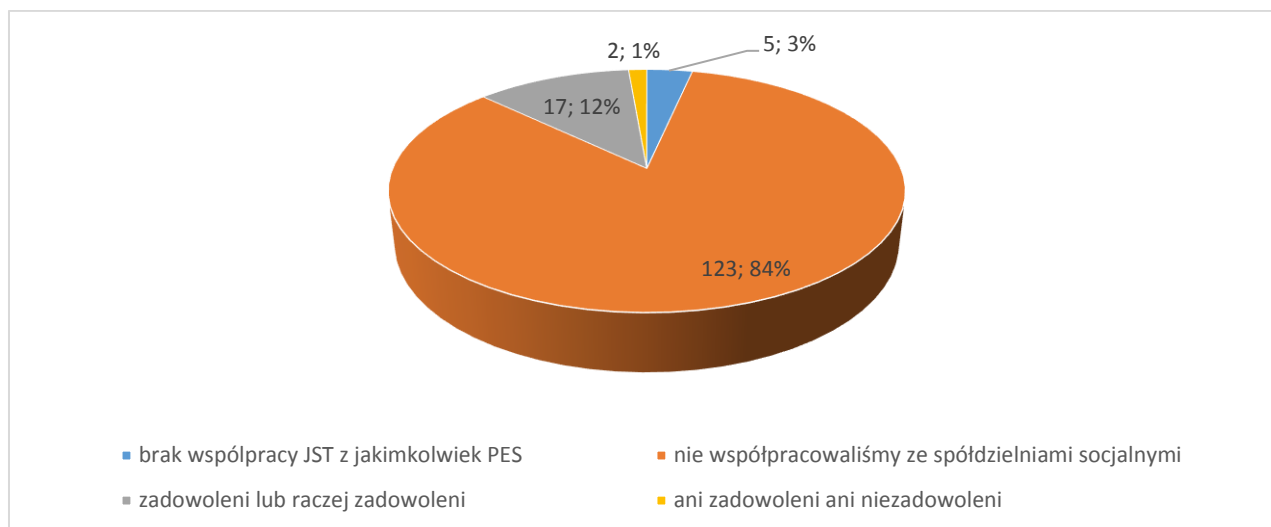
Wykres 19 Zadowolenie ze współpracy z warsztatami terapii zawodowej.

N = 148

W przypadku spółdzielni socjalnych 19 JST odnotowało współpracę z tego typu podmiotem, z czego 17 była zadowolona z jej efektów. Najczęściej miała ona miejsce w gminach miejsko-wiejskich (37%), najrzadziej w gminach wiejskich (10%).

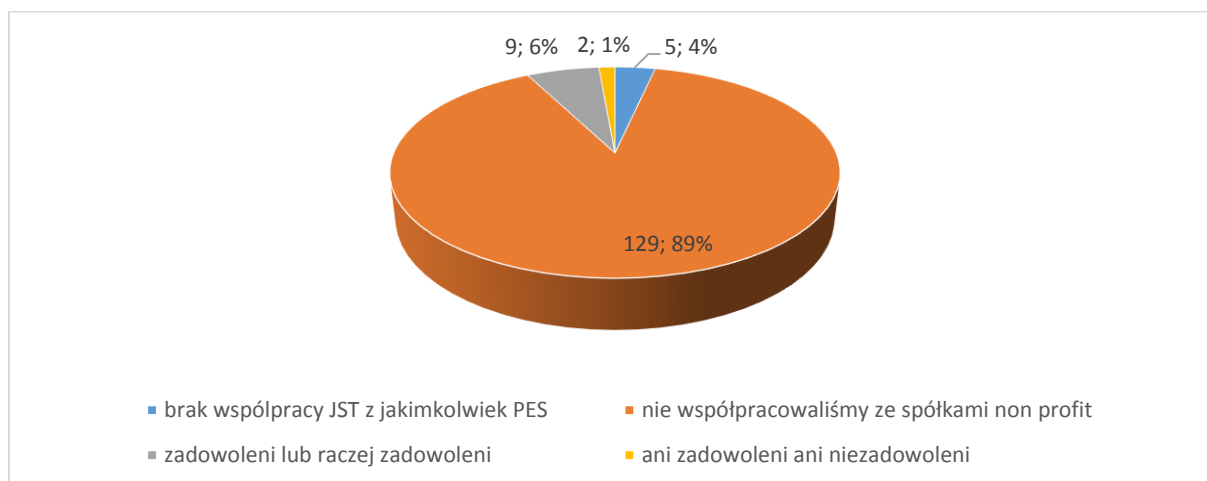
Wykres 20 Zadowolenie ze współpracy ze spółdzielniami socjalnymi.

N=147

Od lat jednym z najmniej popularnych partnerów współpracy dla małopolskich gmin i powiatów pozostają spółki handlowe działające nie dla zysku (np. prowadzone przez organizacje pozarządowe). W 2017 roku taką współpracę podjęło 11 JST (7% JST, które odpowiedziały na to pytanie). 9 jednostek samorządu terytorialnego była zadowolona z efektów tej współpracy – 2 oceniają jej efekty ambiwalentnie.

Wykres 21 Zadowolenie ze współpracy ze spółkami handlowymi działającymi nie dla zysku.

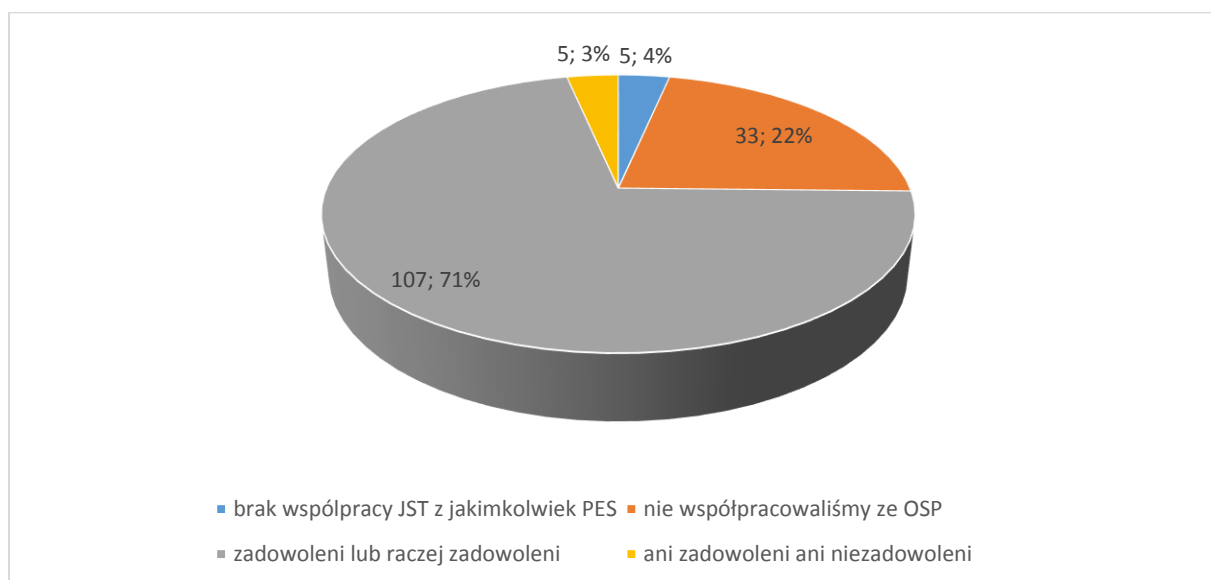
N = 145

Dwa lata temu (do edycji badań za rok 2016) dodane zostały pytania o współpracę z dwoma dodatkowymi typami podmiotów ekonomii społecznej – ochotniczymi strażami pożarnymi (OSP) oraz z ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej prowadzonymi przez znane i doświadczone organizacje pozarządowe świadczące pomoc zarówno grupom nieformalnym, lokalnym organizacjom oraz samorządom mając dla wszystkich tych trzech grup bogatą ofertę wsparcia merytorycznego i finansowego.

Stawialiśmy tezę, że OSP będzie ważnym partnerem współpracy dla małopolskich PES, pełniąc istotną funkcję w lokalnych społecznościach (nie tylko związaną z bezpieczeństwem, ale też często udostępniającą siedzibę dla różnorodnych inicjatyw mieszkańców). Zgodnie z przewidywaniami, współpracę z OSP odnotowano w ¼ badanych jednostek, co sytuuje OSP na trzecim miejscu w rankingu samorządowych partnerów współpracy (po klubach sportowych i innych stowarzyszeniach). Relatywnie najczęściej z OSP współpracują gminy miejsko-wiejskie (87%).

Wykres 22. Zadowolenie ze współpracy z ochotniczymi strażami pożarnymi.

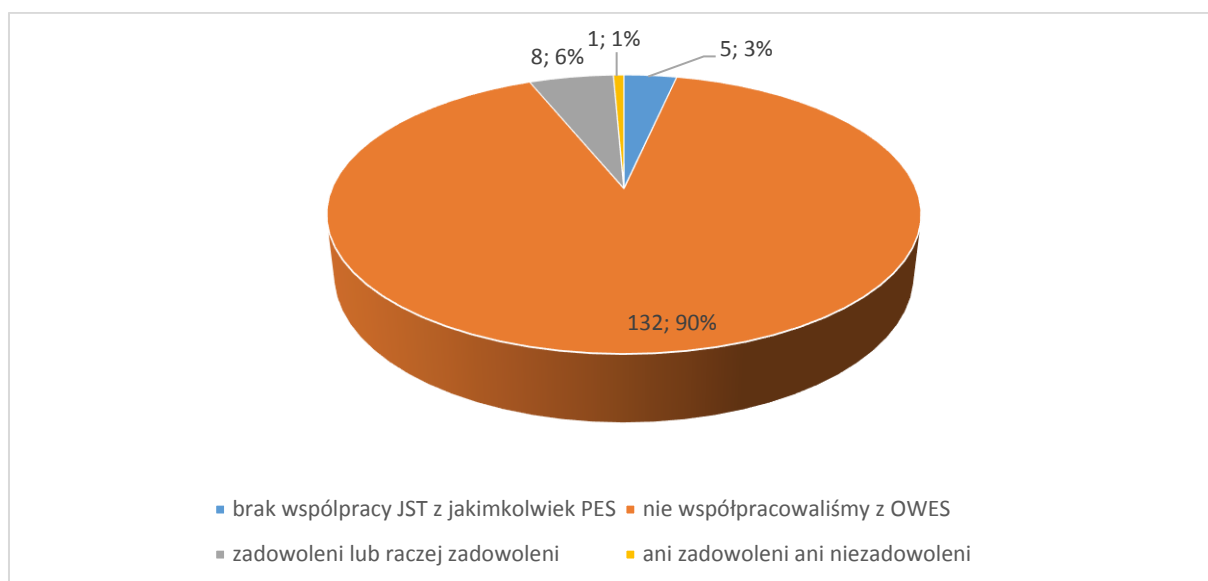

N = 150

Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) świadczą w Małopolsce ważną rolę wspierającą rozwój ekonomii społecznej na poziomie lokalnym. OWESy tworzone są nie przez organizacje lokalne, a takie które siedziby mają w dużych miastach, ale ich rolą jest praca w społecznościach lokalnych.

Analizując poziom „dotarcia” ośrodków wsparcia ekonomii społecznej do JST dostrzec można, że w 2017 roku większość badanych (95%) nie nawiązała relacji z tego typu ośrodkami. Powodem tak niskiego wyniku (z innych źródeł wiemy, że zasięg współpracy OWES z małopolskimi JST jest znacznie większy) może być kojarzenie organizacji po nazwie własnej, a nie pod „szyldem” OWES. Niemniej jednak, 9 JST współpracowało z OWES w 2017 r., z czego 8 była zadowolona ze współpracy, a 1 gmina miała ambiwalentną ocenę co do jej efektów.

Wykres 23. Zadowolenie ze współpracy z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej.

N = 146

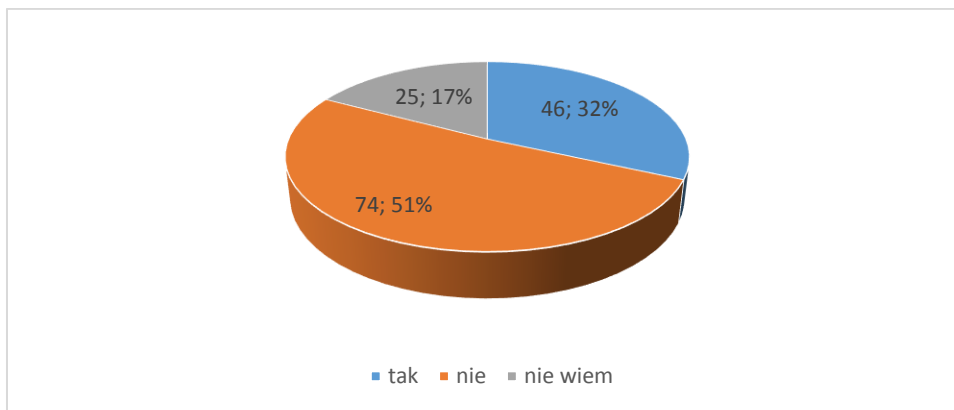
Potencjał PES do współpracy w zakresie usług użyteczności publicznej.

Poza pytaniem o to, z jakimi typami podmiotów ekonomii społecznej współpracowały małopolskie JST w 2017 roku, przedstawiciele organów gminnych i powiatowych zapytano o to, czy w ich gminie/powiecie w 2017 roku znajdowały się PES, które realizowały działania z zakresu użyteczności publicznej w następujących obszarach:

1. usługi opiekuńcze i opieka nad osobami zależnymi (np. dzieci, osoby starsze),
2. usługi edukacyjne (np. organizacja kursów, szkoleń, prelekcji),
3. organizacja czasu wolnego (m. in. dla dzieci i osób starszych),
4. działania na rzecz bezpieczeństwa (m. in. gaszenie pożarów, ratownictwo),
5. wsparcie specjalistyczne (m. in. psychologiczne, prawne),
6. poradnictwo i opieka medyczna,
7. dożywianie osób w trudnej sytuacji życiowej (np. klientów OPS),
8. usługi w zakresie kultury, sztuki, tradycji (nowe pytanie w stosunku do badań z 2015 roku),
9. rozwój przedsiębiorczości lokalnej (np. poprzez wsparcie produktów wytwarzanych lokalnie przez mieszkańców) (nowe pytanie w stosunku do badań z 2015 roku).

Według opinii gmin i powiatów, usługi opiekuńcze nad osobami zależnymi mogą być zrealizowane przez PES w 32% JST (wynik niemal identyczny z ubiegłorocznym). Ponad połowa badanych JST (51%) uważa, że na terenie gminy/ powiatu brak jest PES, które mogłyby świadczyć tego typu usługi. Co ciekawe, aż w 26 gminach/powiatkach (17%) osoby wypełniające kwestionariusz (odpowiedzialne za współpracę z organizacjami pozarządowymi) nie wiedziały czy takie organizacje istnieją na ich terenie.

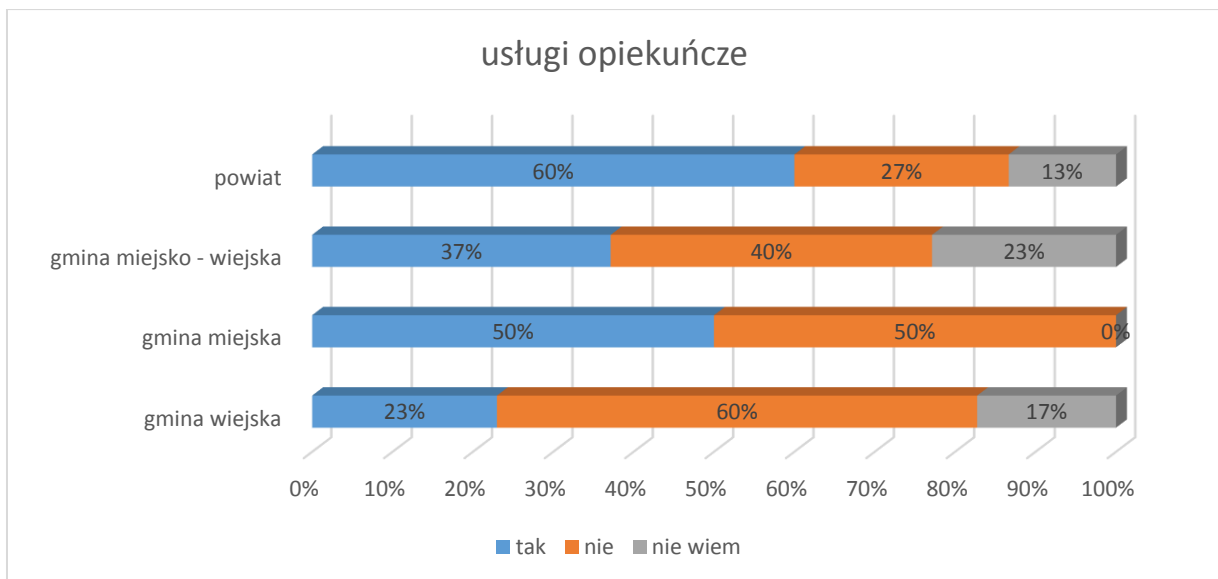
Wykres 24 Potencjał lokalnych PES do współpracy w zakresie usług opiekuńczych.

N = 145

Relatywnie największe natężenie PES, które mogą realizować usługi opiekuńcze nad osobami zależnymi jest w powiatach oraz w gminach miejskich. W gminach wiejskich PES świadczące usługi opiekuńcze występują w 23% przypadków, wysoki jest jednak odsetek odpowiedzi „nie wiem”.

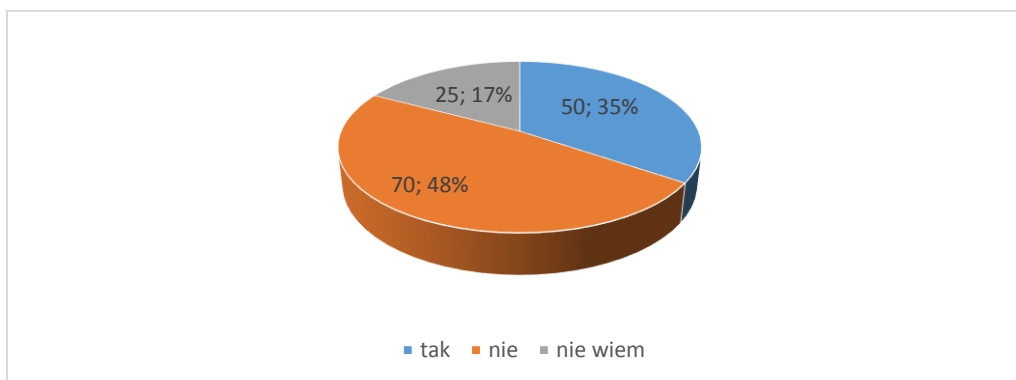
Wykres 25 Potencjał PES do współpracy w zakresie usług opiekuńczych w zależności od typu JST.

N = 145

Na pytanie czy w gminie/powiecie istnieją podmioty ekonomii społecznej działające w zakresie usług edukacyjnych (np. organizacji kursów, szkoleń, itd.) 35% JST odpowiedziało, że tak (36% w 2016 r.), 48% stwierdziło, że nie ma takich organizacji, natomiast w blisko co piątej gminie/powiecie brak jest wiedzy na temat tego czy istnieją lokalnie działające organizacje świadczące usługi edukacyjne.

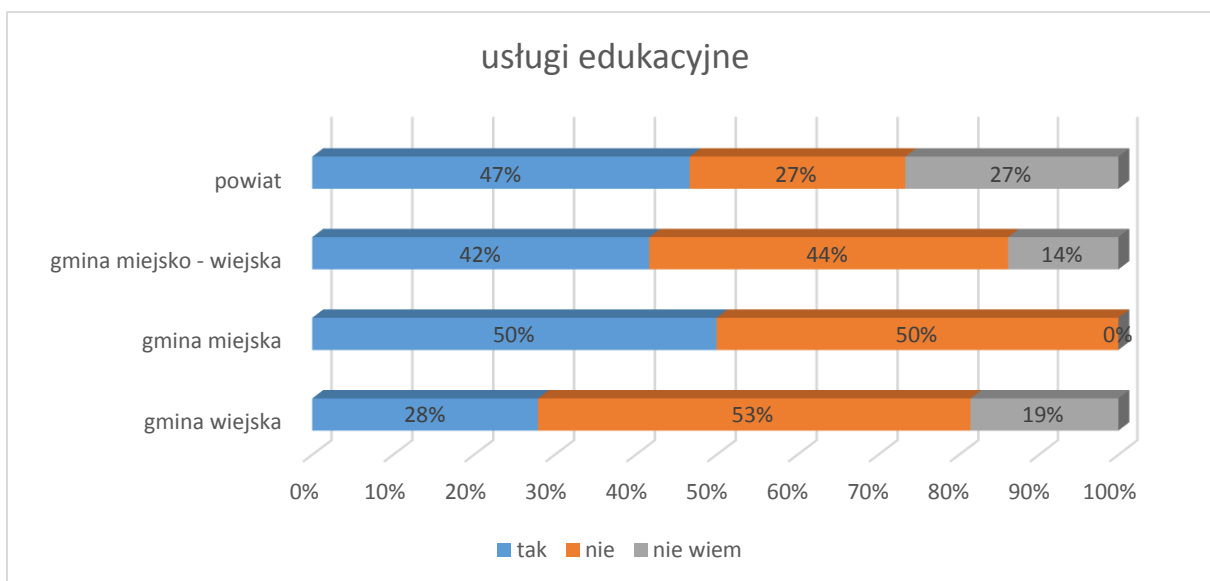
Wykres 26 Potencjał lokalnych PES do współpracy w zakresie usług edukacyjnych.

N = 145

Proporcjonalnie najwięcej PES świadczących tego typu wsparcie znajduje się w gminach miejskich i powiatach (mniej więcej w połowie tego typu JST znajdują się PES działające na rzecz edukacji, organizujące kursy i szkolenia, itp.). Najmniej tego typu PES jest w gminach wiejskich – jedynie w 28%.

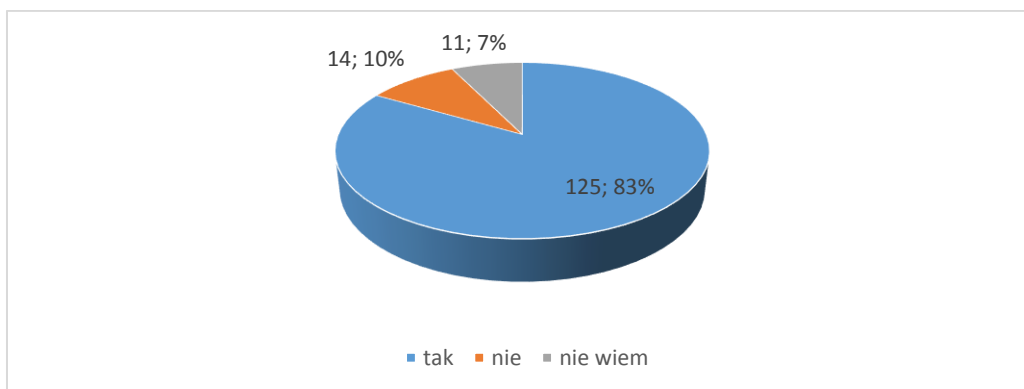
Wykres 27 Potencjał PES do współpracy w zakresie usług edukacyjnych w zależności od typu JST.

N = 145

Z tegorocznych badań wynika, że z perspektywy osób odpowiedzialnych za współpracę z organizacjami pozarządowymi, najlepsze rozpoznanie i największą reprezentację na poziomie gmin i powiatów mają PES świadczące usługi z zakresu organizacji czasu wolnego dla dzieci, osób starszych, itd. W 83 % gmin i powiatów urzędnicy znają tego typu organizacje (w 2016 r. takich JST było 75%). W 10% gmin i powiatów nie ma tego typu podmiotów, a w 7% JST pracownicy nie wiedzą czy na ich terenie znajdują się PES zajmujące się organizacją czasu wolnego.

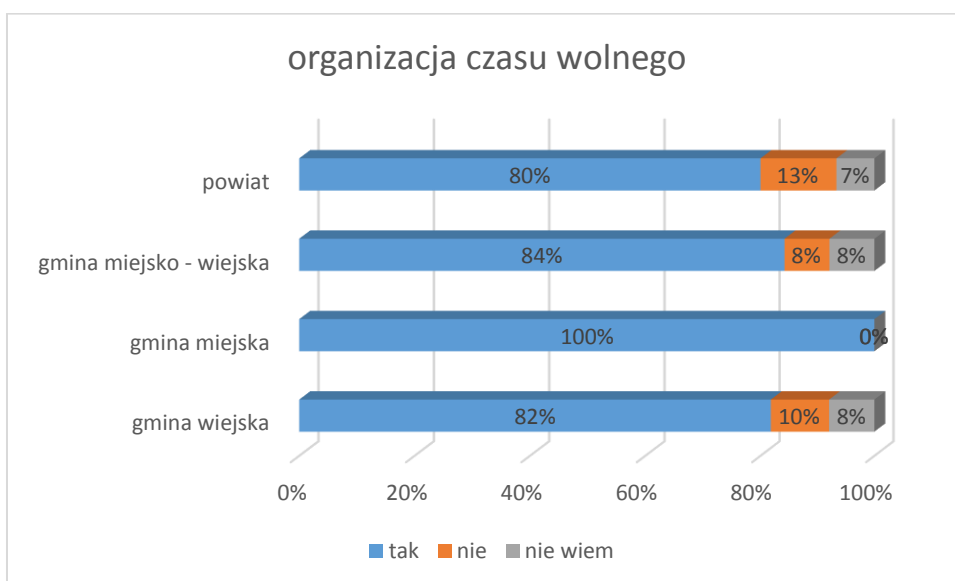
Wykres 28 Potencjał lokalnych PES do współpracy w zakresie organizacji czasu wolnego.

N = 150

W roku 2017 PES działające na rzecz organizacji czasu wolnego funkcjonowały we wszystkich gminach miejskich oraz w min. 80% pozostałych typów JST.

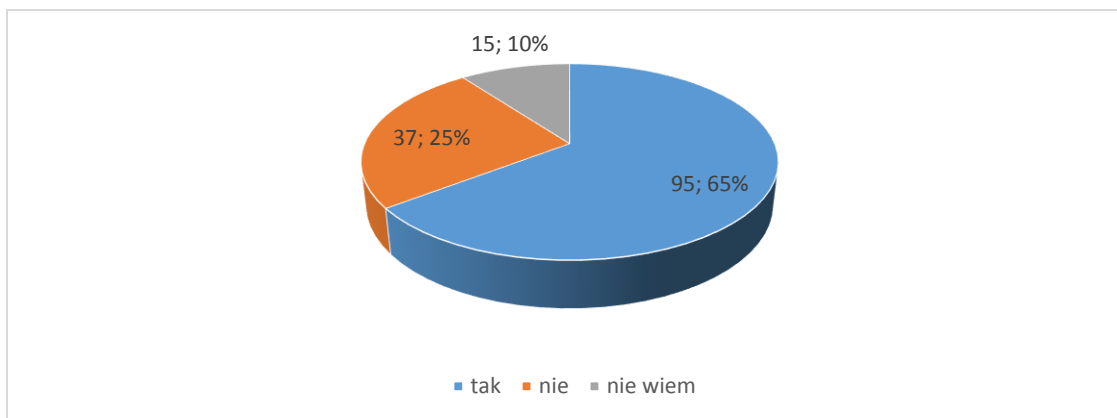
Wykres 29 Potencjał PES do współpracy w zakresie organizacji czasu wolnego w zależności od typu JST.

N = 150

Obok PES zajmujących się organizacją wolnego czasu, najczęściej organizacji, o których istnieniu wiedzą przedstawiciele gmin i powiatów to organizacje dbające o bezpieczeństwo czyli głównie lokalnie działające ochotnicze straże pożarne. W 65% gmin i powiatów osoby odpowiedzialne za współpracę z organizacjami pozarządowymi знаły na swym terenie przynajmniej jedną organizację, której działania dotyczyły bezpieczeństwa. W co czwartej JST brak było takich organizacji, a w 10% osoby wypełniające ankietę nie wiedziały czy istnieją tego typu podmioty na terenie ich jednostki. Tegoroczne wyniki są niemal identyczne z danymi za rok 2016.

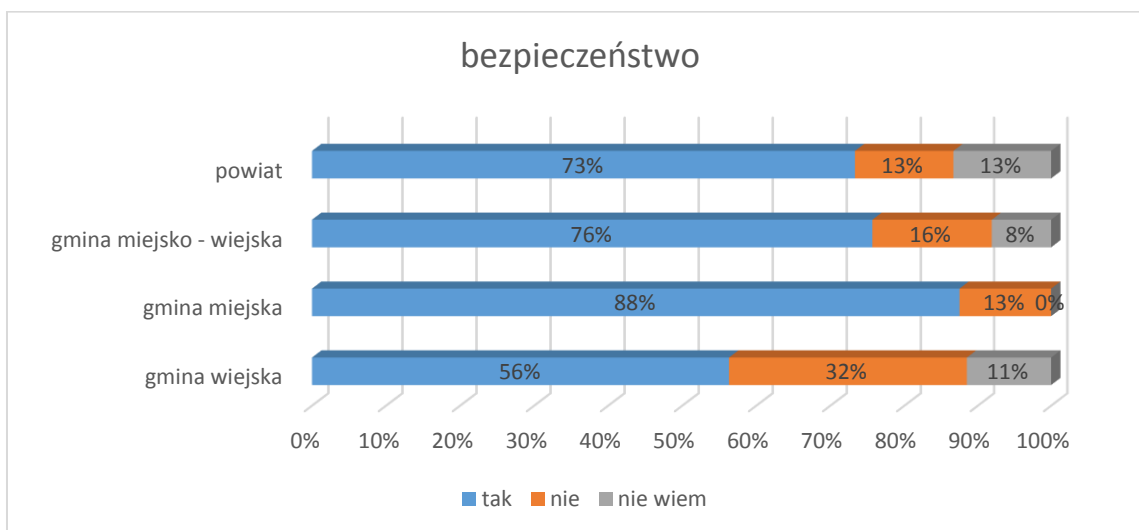
Wykres 30 Potencjał lokalnych PES do współpracy w zakresie działań na rzecz bezpieczeństwa.

N = 147

Analizując występowanie PES działających na rzecz bezpieczeństwa z typem JST widać pewne różnice na niekorzyść gmin wiejskich (w 38% nie ma tego typu podmiotów, w 11% osoby odpowiedzialne za współpracę nie posiadają wiedzy na omawiany temat). Relatywnie najwięcej PES dbających o bezpieczeństwo znajduje się w gminach miejskich i miejsko-wiejskich.

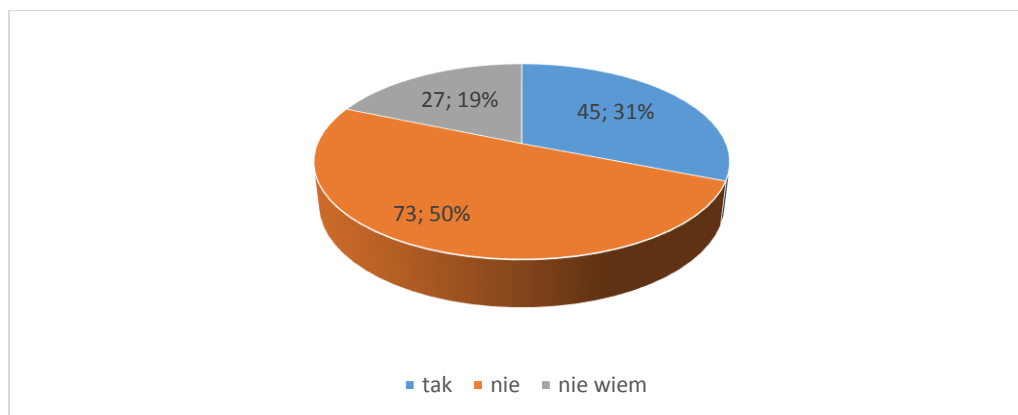
Wykres 31 Potencjał PES do współpracy w zakresie działań na rzecz bezpieczeństwa w zależności od typu JST.

N = 147

Podmioty ekonomii społecznej zajmujące się wsparciem specjalistycznym (m.in. psychologicznym, prawnym) znajdują się w blisko co trzecim JST (31 %). W połowie gmin niestety nie ma tego typu organizacji, a w 19% JST brak wiedzy czy omawiane PES działają. Tegoroczne wyniki pokazują 6-procentowy wzrost liczby JST, na terenie których znajdują się PES oferujące specjalistyczne wsparcie np. prawne czy psychologiczne.

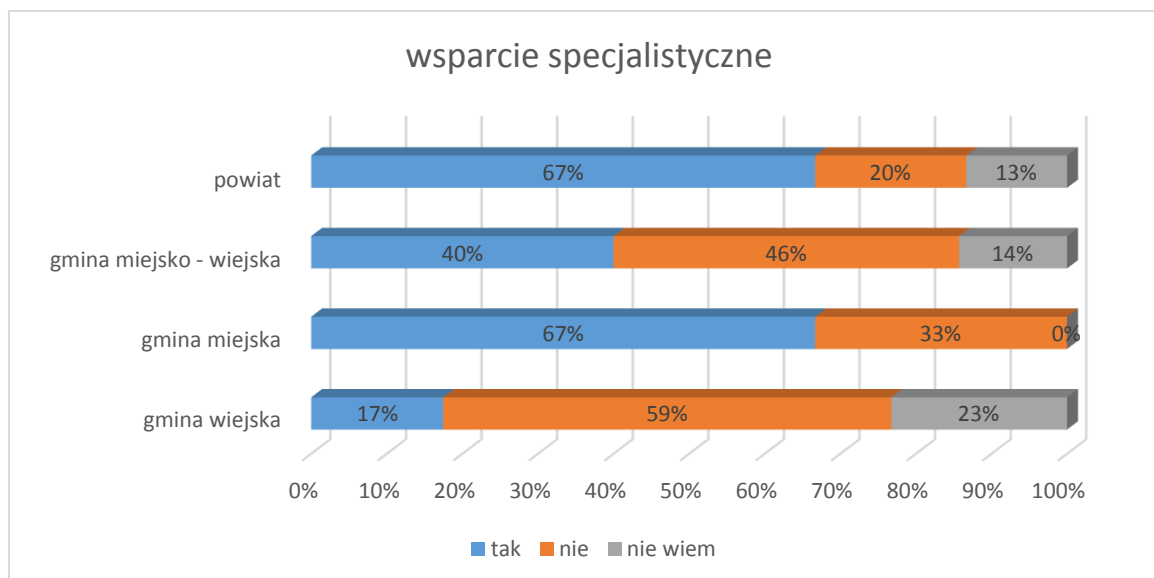
Wykres 32 Potencjał lokalnych PES do współpracy w zakresie wsparcia specjalistycznego (m.in. prawnego, psychologicznego).

N = 145

W przypadku organizacji udzielających specjalistycznego wsparcia znaczenie ma lokalizacja. W 2017 roku to głównie w powiatach i gminach miejskich funkcjonowały PES, które realizowały działania z zakresu wsparcia specjalistycznego m.in. psychologicznego, prawnego. Zdecydowanie najmniej PES świadczących usługi specjalistyczne (psychologiczne, prawne) znajduje się na terenach wiejskich (tylko w 17%) i w gminach miejsko-wiejskich (w 40%).

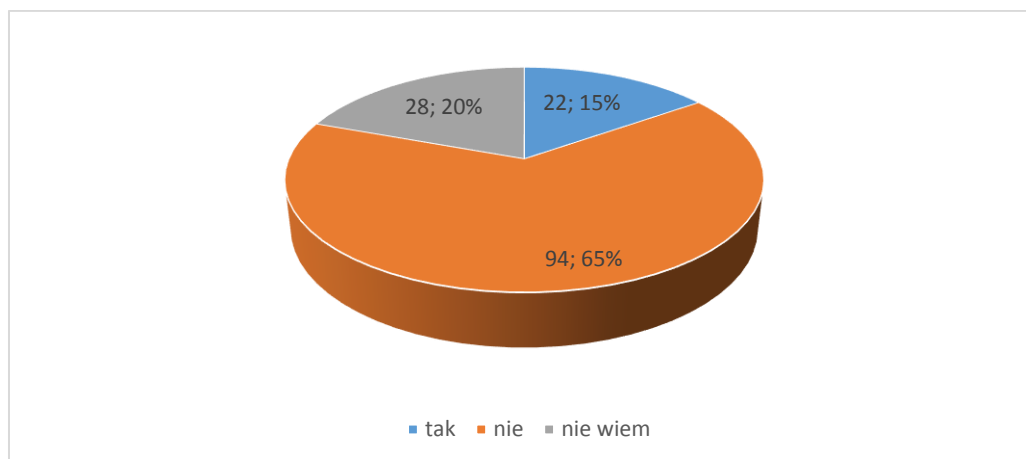
Wykres 33 Potencjał PES do współpracy w zakresie usług wsparcia specjalistycznego w zależności od typu JST.

N = 145

Podmioty ekonomii społecznej zajmujące się poradnictwem i opieką medyczną, według danych z 2017 r. występują w 15% gmin i powiatów (spadek o 7 pp. w stosunku do roku 2016); w 65% JST takie organizacje nie występują. W 1/5 gmin i powiatów, osoby odpowiedzialne za współpracę z NGO nie posiadają wiedzy czy PES działające w omawianym obszarze znajdują się w ich gminie/powiecie.

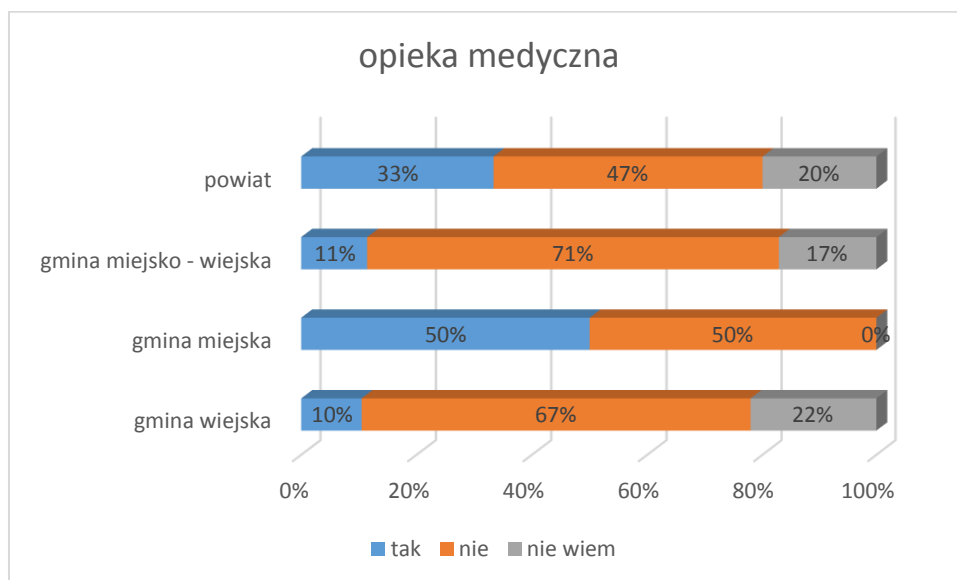
Wykres 34 Potencjał lokalnych PES do współpracy w zakresie poradnictwa i opieki medycznej.

N = 144

Również w przypadku opieki medycznej świadczonej przez PES widać zróżnicowanie w zależności od typu JST. Relatywnie najwięcej PES występuje w gminach miejskich (w połowie są tego typu podmioty) oraz w co trzecim powiecie. Zgodnie z intuicją mówiącą, że czym bardziej specjalistyczne wsparcie oferowane przez PES, tym mniej tego typu organizacji znajduje się na terenach wiejskich, najmniejszy odsetek PES o tego typu profilu znajduje się w gminach wiejskich (tylko w 10%).

Wykres 35 Potencjał PES do współpracy w zakresie poradnictwa i opieki medycznej w zależności od typu JST.

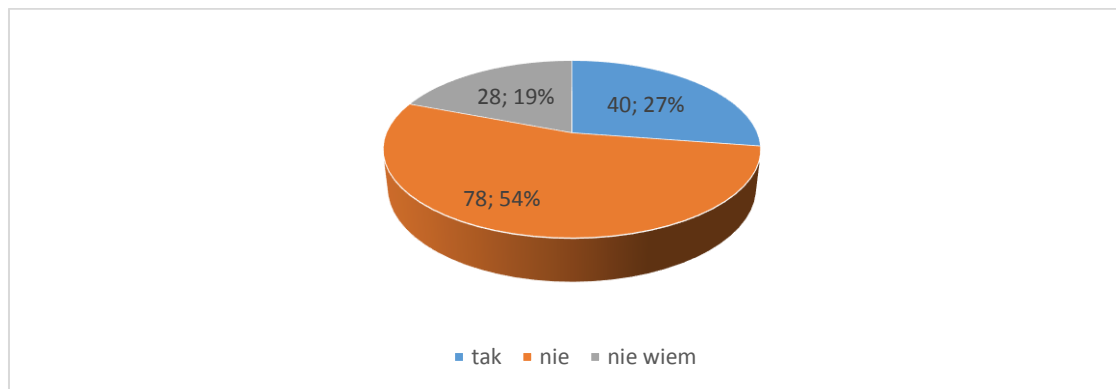
N = 144

Działalność w zakresie dożywiania jest popularną niszą funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej. Z jednej strony branża gastronomiczna pozwala na działalność na komercyjnym rynku, z drugiej usługi dożywiania osób w trudnej sytuacji są zadaniami pożytku publicznego. Jaka zatem jest liczba gmin i powiatów, w których funkcjonują tego typu PES? W 27% badanych JST znajduje się podmiot zajmujący się dożywianiem mieszkańców w trudnej sytuacji życiowej (dane zbliżone do

badania z 2016 r.); w ponad połowie samorządów brakuje tego typu organizacji (54%), natomiast w co piątym brak jest wiedzy na temat ich istnienia.

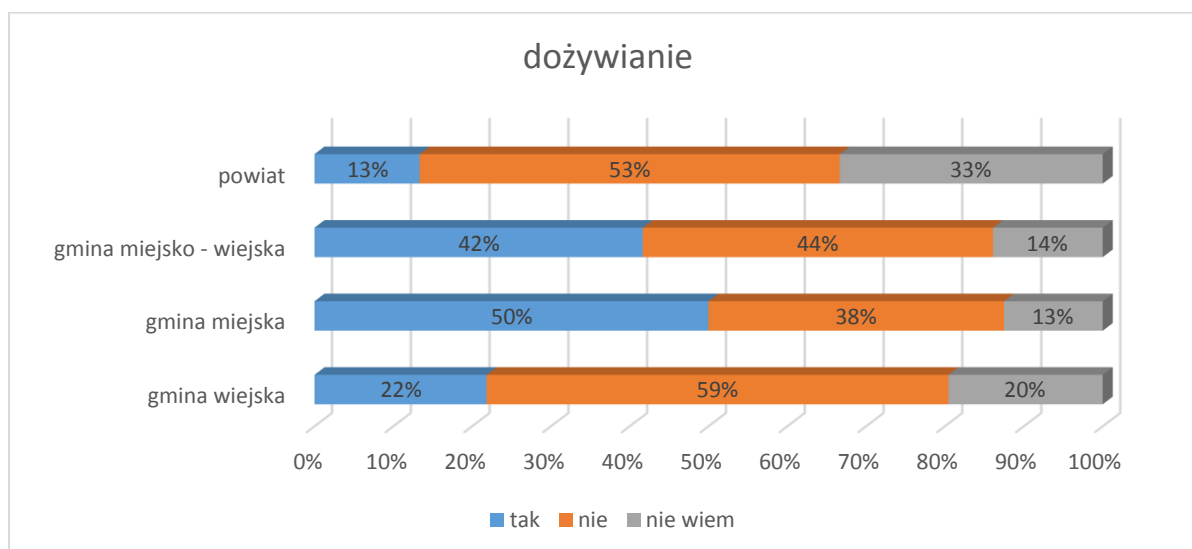
Wykres 36 Potencjał lokalnych PES do współpracy w zakresie działań na rzecz dożywiania osób w trudnej sytuacji.

N = 146

W 2017 r. relatywnie największa liczba PES świadczących usługi dożywiania znajdowała się na terenach gmin miejskich (50%) oraz gmin miejsko-wiejskich (42%). Zmianą w stosunku do badania z 2016 r. jest znaczny spadek liczby powiatów, na terenie których działają PES zajmujące się dożywianiem osób w trudnej sytuacji życiowej (z połowy do zaledwie 13%). Najmniejsze proporcje jednostek, które posiadają na swym terenie takie podmioty mają gminy wiejskie (identycznie jak w 2016 r. - 22%).

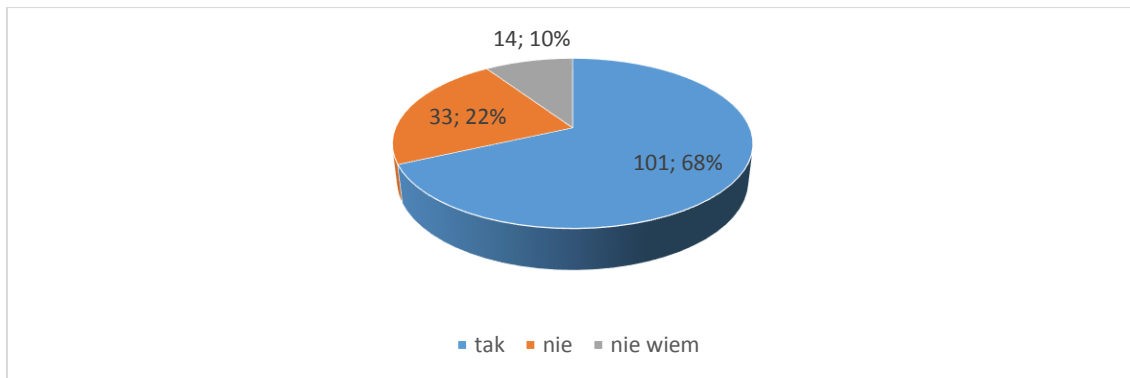
Wykres 37 Potencjał PES do współpracy na rzecz dożywiania osób w trudnej sytuacji w zależności od typu JST.

N = 146

Lokalne PES działające na rzecz kultury, sztuki i tradycji są w małopolskich gminach i powiatach stosunkowo popularne – występują w 68% JST (co daje trzecie miejsce po PES działających w obszarze organizacji czasu wolnego i bezpieczeństwa). W 22% JST brak tego typu organizacji, a w 10% gmin i powiatów brak wiedzy nt. istnienia i działalności tego typu PES.

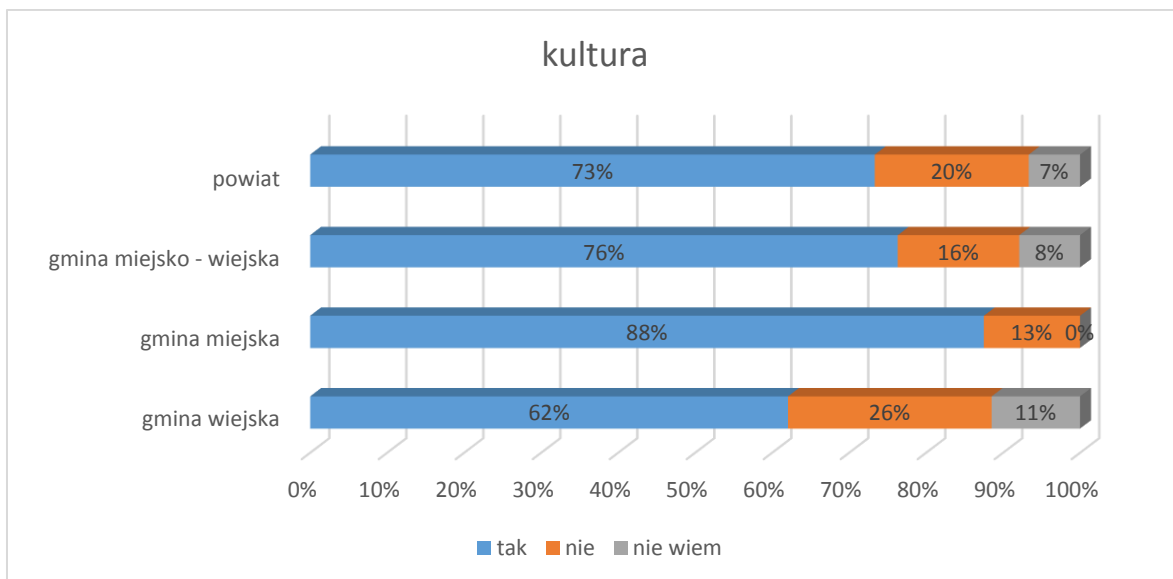
Wykres 38. Potencjał lokalnych PES do współpracy w zakresie kultury, sztuki, tradycji.

N = 148

PES działające w obszarze kultury, sztuki i tradycji relatywnie najliczniej występują w gminach miejskich; są też obecne w 3/5 powiatów i gmin miejsko-wiejskich oraz w ponad połowie (62%) gmin wiejskich.

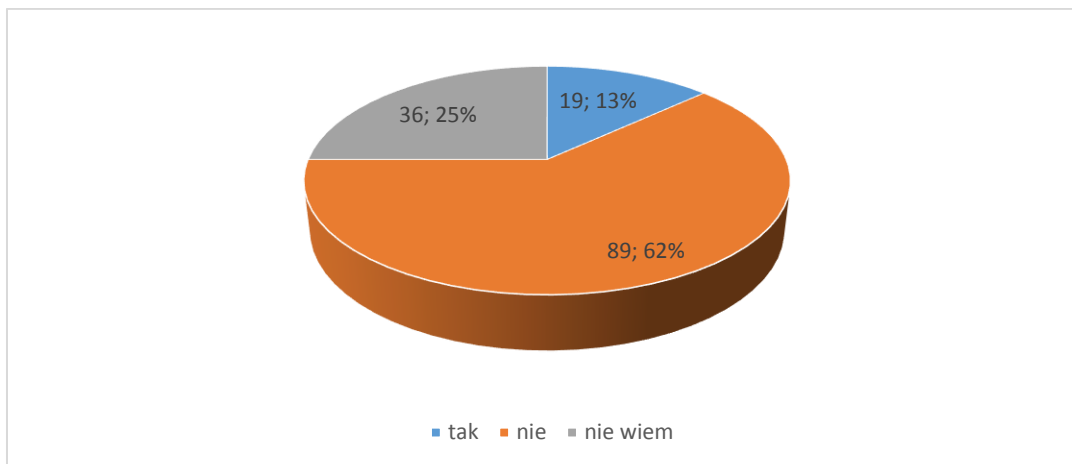
Wykres 39. Potencjał PES do współpracy na rzecz kultury, sztuki i tradycji w zależności od typu JST.

N = 148

Podmioty ekonomii społecznej działające na rzecz rozwoju przedsiębiorczości lokalnej, m.in. wspierające produkty lokalne są rozpoznane na terenie 13% badanych JST (spadek o 7 p.p.). W 62% gmin i powiatów takich PES nie ma; duży jest też odsetek osób wypełniających ankietę (odpowiedzialnych za współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz innymi prowadzącymi działalność pożytku publicznego) nie mających wiedzy na temat istnienia tego typu PES (25%).

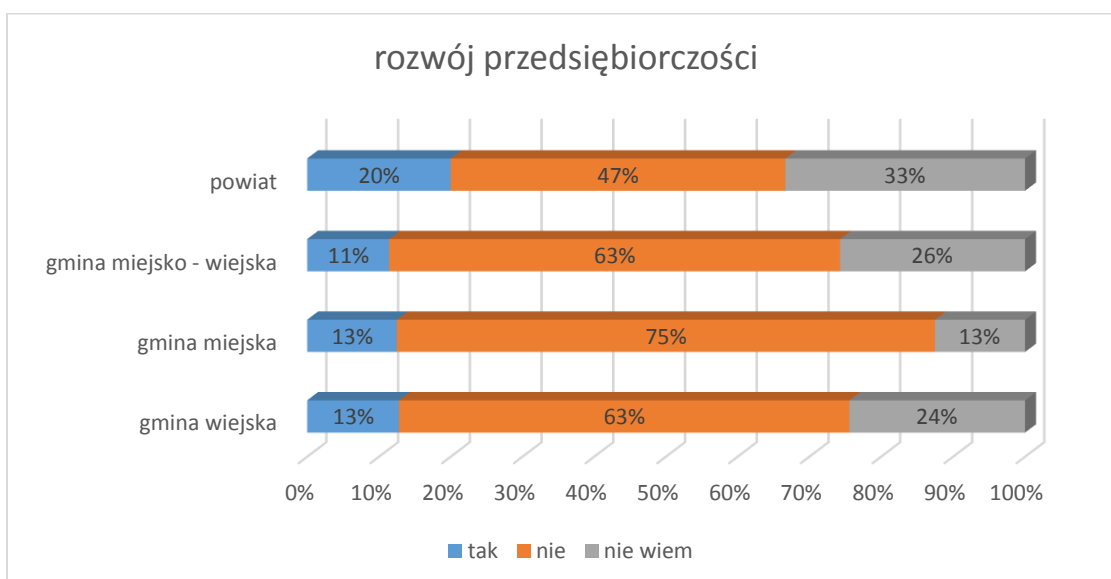
Wykres 40. Potencjał lokalnych PES do współpracy w zakresie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.

N = 144

W przypadku PES zajmujących się rozwojem przedsiębiorczości można zauważyć, że po pierwsze jest ich bardzo mało, po drugie – we wszystkich typach gmin – podobnie (miedzy 11% a 13%). Należy też zauważyć całkiem duże proporcje odpowiedzi świadczących o braku wiedzy czy takie PES występują na terenie JST.

Wykres 41. Potencjał lokalnych PES do współpracy w zakresie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej w zależności od typu JST.

N = 144

Ekonomia społeczna w dokumentacji strategicznej JST

Ważnym zagadnieniem poruszonym w badaniu małopolskich JST jest podejście władz lokalnych do współpracy z PES i wykorzystania ich potencjału w realizacji celów wspólnych dla danego samorządu. Pośrednio wiedzę na ten temat uzyskujemy poprzez analizę odpowiedzi dotyczących postrzegania roli

podmiotów ekonomii społecznej w obowiązujących dokumentach strategicznych i planistycznych. Przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego zapytani zostali o to, czy w obowiązujących w 2017 roku dokumentach znajdowały się zapisy o współpracy z PES w celu rozwiązywania problemów czy osiągnięcia celów rozwojowych. Do wymienionych dokumentów należały:

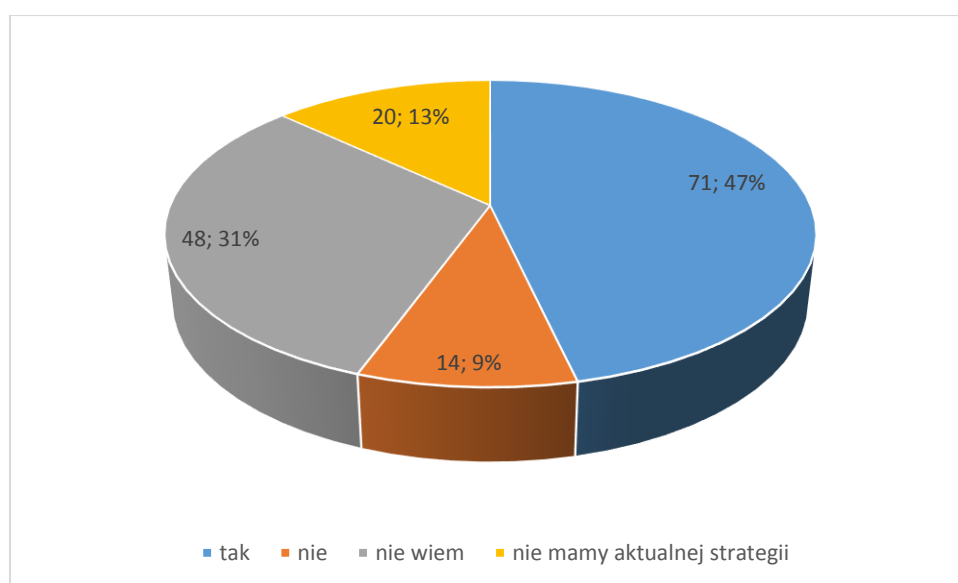
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych;
- Strategia rozwoju lokalnego;
- Program współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych

Strategia rozwiązywania problemów społecznych (SRPS) stanowi ważny dokument, w którym gmina/powiat planuje zintegrowane działania na rzecz pomocy osobom i środowiskom zagrożonym wykluczeniem społecznym. Jest to dokument, w którym ekonomia społeczna może zostać wykorzystana jako ważny instrument w realizacji założonych celów. Pytanie zadane JST brzmiało: „Czy w Państwa Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych obowiązującej w 2017 r. przewidziano **współpracę z PES w rozwiązywaniu konkretnych problemów społecznych?**”

Czy zatem samorzady posiadają zapisy dotyczące współpracy z PES w swoich strategiach rozwiązywania problemów społecznych? W 2017 roku 47% badanych JST uwzględniło takie zapisy w omawianej strategii. Prawdopodobieństwo, że grupa ta jest większa jest bardzo duże, gdyż drugą w kategorii liczebności odpowiedzią była odpowiedź świadcząca o braku wiedzy w tym temacie (31%); 13 % JST nie posiadało aktualnej strategii w 2017 r, a 9 % samorządów przyznało, że w obowiązującym dokumencie brak stosownych zapisów.

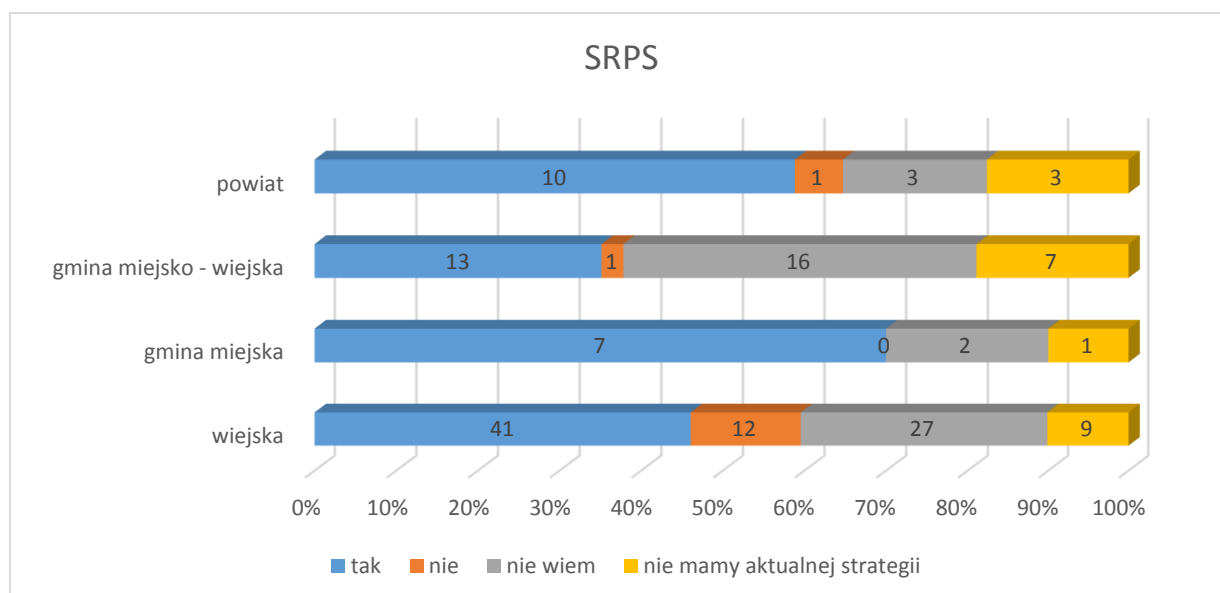
Wykres 42 Liczba JST, które w strategii rozwiązywania problemów społecznych uwzględniły zapisy o współpracy z PES w rozwiązywaniu konkretnych problemów społecznych.

N = 153

Relatywnie najczęściej przewidziano **współpracę z PES w rozwiązywaniu konkretnych problemów społecznych** w lokalnych strategiach rozwiązywania problemów społecznych w gminach miejskich (7 na 10 gmin posiada omawiane elementy w dokumencie). Na drugim miejscu znajdują się powiaty, z których 10 na 17 udzielających odpowiedzi przyznała, że posiada zapisy o współpracy z PES w rozwiązywaniu problemów społecznych. Relatywnie najmniej pewności co do istnienia zapisów o kooperacji z PES w celu rozwiązywania problemów społecznych jest w gminach miejsko-wiejskich (w około 1/3 takie zapisy są lecz w ponad 40% osoby wypełniające kwestionariusz nie miały wiedzy w omawianym temacie). W gminach wiejskich PES jako partnerzy w realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych występują w 46% gmin, duży jest też odsetek odpowiedzi świadczących o braku wiedzy na temat zapisów, o które pytaliśmy).

Wykres 43. Zależność między typem JST a zapisami o współpracy z PES w rozwiązywaniu konkretnych problemów społecznych.

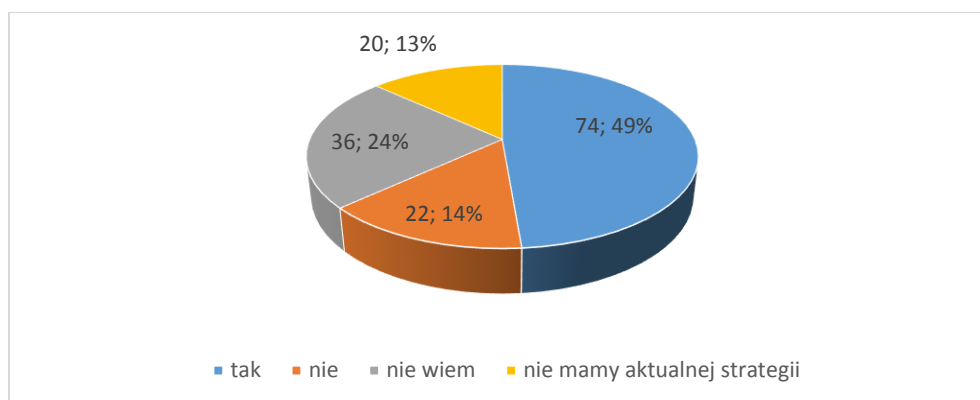
N = 153

Strategia rozwoju lokalnego

Strategia Rozwoju Lokalnego (SRL) pełni ważną rolę w planowaniu zrównoważonego rozwoju lokalnego, a przede wszystkim rozwoju w aspekcie społeczno-gospodarczym. SRL jest dokumentem, w który powinno się wpleść rozwiązania z obszaru ES oraz zaplanować działania wspierające rozwój podmiotów ekonomii społecznej. Dlatego też co roku pytaliśmy małopolskie gminy i powiaty czy zastosowały w SRL zapisy świadczące o postrzeganiu ES w rozwoju lokalnym oraz na ile PES są traktowane, jako partnerzy w realizacji konkretnych działań na rzecz poprawy sytuacji życiowej mieszkańców i rozwoju lokalnego terytorium. Pytanie zadane w kwestionariuszu brzmiało: „Czy w Państwa SRL obowiązującej w 2017 r. przewidziano współpracę z PES w konkretnych przedsięwzięciach na rzecz rozwoju Gminy/Powiatu?”.

Blisko połowa badanych (49%) posiada zapisy uwzględniające współpracę z PES w działaniach na rzecz rozwoju lokalnego. Warto zwrócić uwagę, że jest to o 2 p.p. więcej niż w przypadku uwzględniania roli PES w rozwiązywaniu problemów społecznych, co może o tyle dziwić, że ekonomia społeczna zawsze najmocniej kojarzyła się z pomocą społeczną właśnie. Brak zapisów deklaruje 14 %, a brak aktualnej strategii 13 % JST. Grupa pracowników nie posiadających wiedzy zmniejszyła się z 26% JST w 2016 r. do 24% w 2017r.

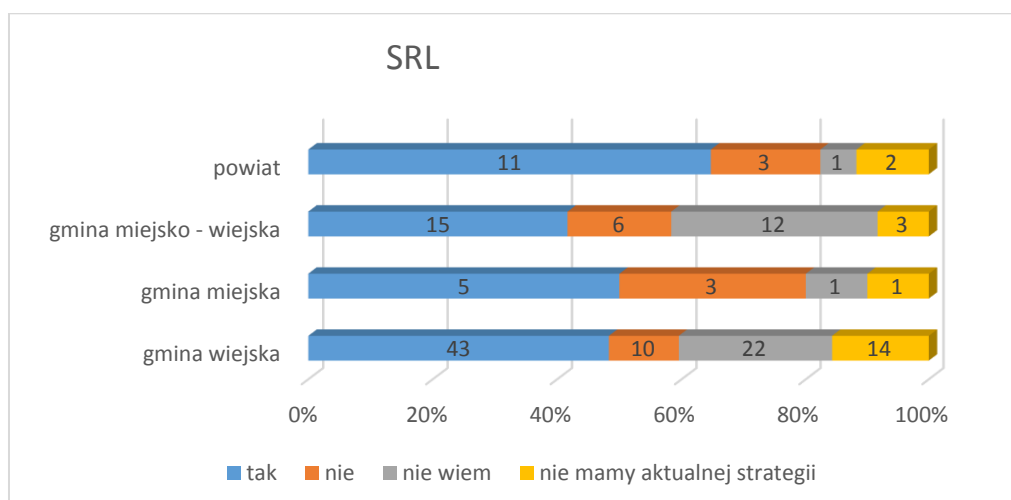
Wykres 44 Liczba JST posiadająca zapisy o współpracy z PES w realizacji przedsięwzięć na rzecz rozwoju gminy/powiatu w strategii rozwoju lokalnego.

N = 152

W przypadku strategii rozwoju lokalnego, relatywnie najlepsza sytuacja z perspektywy zapisów o współpracy z PES na rzecz realizacji konkretnych przedsięwzięć ma miejsce w powiatach – 11 na 17 tego typu jednostek posiada zapisy o współpracy z PES. Na drugim miejscu ex aequo znajdują się gminy miejskie i wiejskie, w połowie których są omawiane zapisy (inaczej niż w badaniu z roku 2016 gdzie na drugim miejscu były gminy miejsko – wiejskie). W tegorocznym badaniu interesujące nas wątki współpracy z PES zaznaczyło 40% gmin miejsko – wiejskich, w nich też największy był odsetek osób, które nie wiedziały nic o zapisach świadczących o kooperacji JST z PES (ok. 30%).

Wykres 45. Zależność między typem JST, a posiadaniem zapisów o współpracy z PES w realizacji przedsięwzięć na rzecz rozwoju gminy/powiatu w strategii rozwoju lokalnego

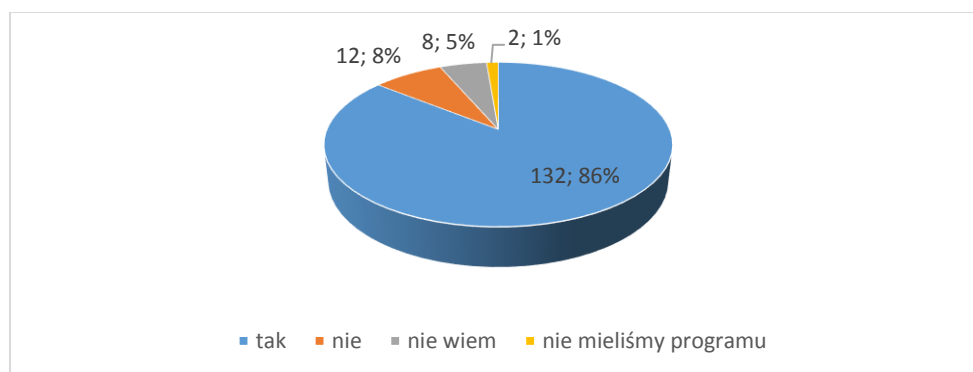
N = 152

Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w art. 5a nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek tworzenia rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 (kościelne osoby prawne, stowarzyszenia JST, spółdzielnie socjalne, spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe, które nie działają w celu osiągnięcia zysku). Powinien on dotyczyć szerokiego spektrum organizacji, uwzględniać różnorodne formy współpracy samorządu z nimi (finansowe i niefinansowe) i powstawać w trybie konsultacji społecznych. Tworzenie tego dokumentu ma zatem szansę stać się elementem nawiązywania współpracy między lokalnie działającymi podmiotami ekonomii społecznej, a gminą/powiatem. Z drugiej strony, ekonomia społeczna, zwłaszcza tzw. „nowa ekonomia społeczna” bazuje w dużej mierze na wartościach sektora pozarządowego. Pytanie, jakie zadajemy JST brzmi zatem: „Czy w Państwa RPW przewidziano działania wspierające rozwój istniejących w gminie/powiecie PES (poprzez wsparcie finansowe i/lub pozafinansowe)”.

Wyniki jakie otrzymaliśmy w tegorocznej edycji są pocieszające – 86% JST przewidziało działania wspierające rozwój istniejących w gminie/powiecie PES (o 1 p.p. więcej niż w 2016 r.). 8% samorządów nie posiada stosownych zapisów; kolejne 5 % JST nie ma wiedzy na ten temat, a 2 gminy wiejskie nie miały aktualnego programu.

Wykres 46 Liczba JST, które w rocznym programie współpracy przewidziały działania wspierające rozwój istniejących w gminie/ powiecie PES.

N= 154

Środki finansowe przeznaczone przez JST na realizację rocznego programu współpracy.

W badaniu zadano pytanie dotyczące łącznej kwoty środków finansowych przewidzianych na realizację założeń rocznego programu współpracy. Odpowiedzi na to pytanie mogą dać wiele istotnych informacji o postrzeganiu PES, jako partnera w realizacji zadań publicznych oraz w zakresie wspierania rozwoju lokalnych PES.

Włączając wszystkie przypadki do analizy dostaliśmy dane świadczące o tym, że średnia kwota w budżetach małopolskich gmin i powiatów przeznaczona na realizację rocznych programów współpracy wynosi aż 420 500 zł, mediana – 150 530 zł. Jednak bliższa analiza statystyk przynosi ważną informacją,

że w badanej próbie znalazły się przypadki bardzo mocno zniekształcające ww. statystyki opisowe, zwłaszcza średnią.

W próbie znalazły się bowiem przypadki mocno zniekształcające wyniki – 7 JST, które nie przewidziały żadnych funduszy oraz kolejne dwa, które zapewne przez pomyłkę wpisały: „1 zł” i „8 zł” oraz 16 JST, które wskazały kwoty większe niż 1 mln. zł (identycznie jak w roku 2016), w tym 5 JST powyżej 4 mln zł.

Po usunięciu 7 dolnych przypadków oraz 5 górnych (budżet powyżej 4 mln) uzyskujemy informację o średniej wynoszącej 347 813 zł; natomiast mediana podniosła się nieznacznie bo do kwoty 160 000 zł, informując nas, że w Małopolsce mamy tyle samo JST, które przeznaczyły na realizację rocznego programu mniej niż 160 000 zł i tyle samo JST, dla których kwota ta była większa.

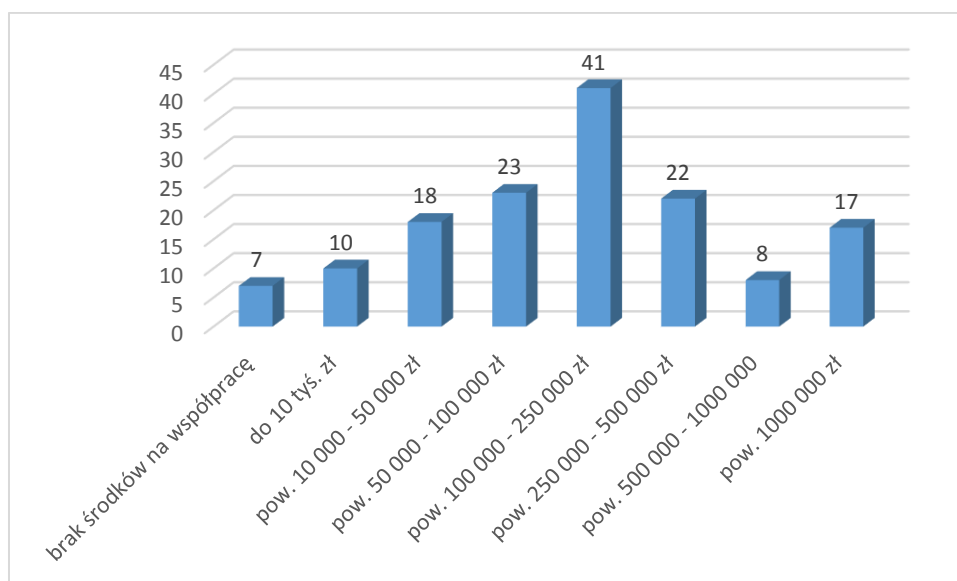
N	Ważne	133
Średnia		347813,1353
Mediana		160000,0000
Minimum		1000,00
Maksimum		3492713,00

Po przekształceniu zmiennej ilościowej „kwota budżetu” na zmienną porządkową „przedziały budżetowe”, otrzymujemy chyba najlepiej mówiący obraz tego, jak różnią się między sobą JST w zakresie planowania i wydatkowania środków finansowych na współpracę z PES. Do analizy zostały włączone wszystkie obserwacje, również przypadki odstające.

Najliczniejszą grupę JST stanowią te, które zaplanowały w swoich rocznych programach kwoty mieszczące się w przedziale pow. 100 tyś – 250 tyś zł. - było ich 41 co stanowi 28% badanych JST mających aktualny roczny program współpracy; odsetek identyczny jak we wcześniejszej edycji badania. Drugą najliczniejszą kategorię stanowią JST dysponujące kwotami w przedziale pow. 50 tyś – 100 tyś. (23 JST co stanowi 15,7%) oraz 250 -500 (22 JST co stanowi 15%). Zróżnicowanie w Małopolsce jest bardzo duże mamy JST, które nie przeznaczyły w ogóle środków na współpracę w posiadanym programie (7 co stanowi 5%) oraz 17 JST, które przeznaczyły na realizację zadań pożytku publicznego we współpracy z PES powyżej miliona złotych (12%).

Wykres 47. Przedziały kwot przeznaczonych na realizację programów współpracy z NGO w 2017 r.

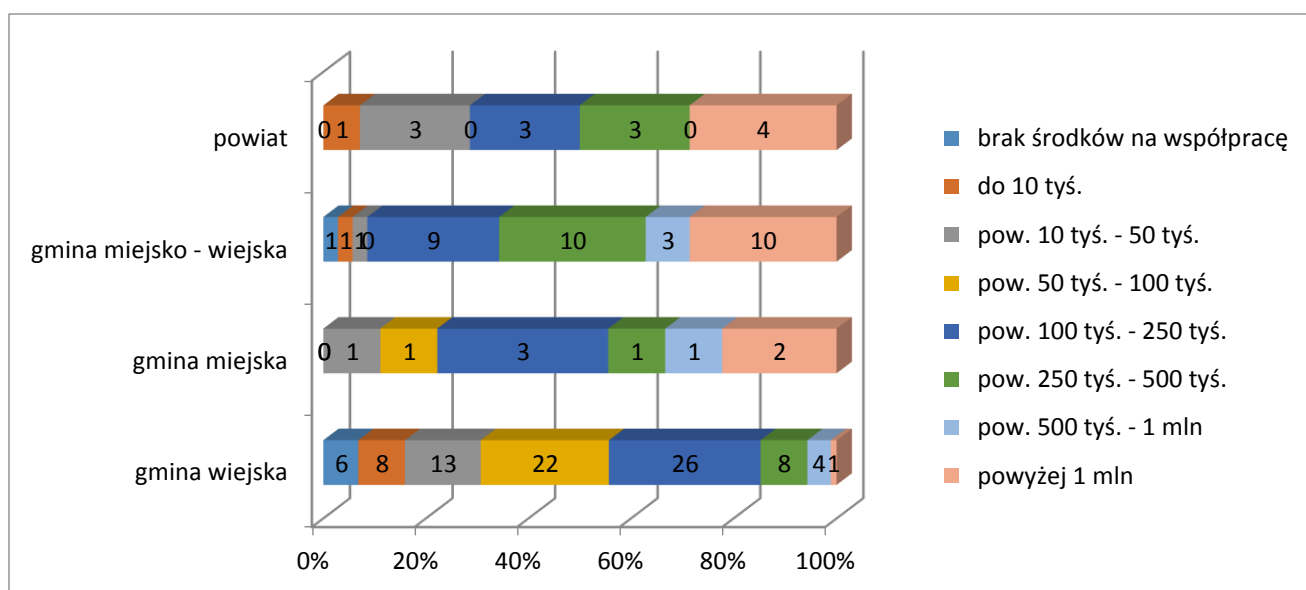
N = 146

Analizując różnice między budżetem na realizację rocznych planów współpracy z NGO i innymi podmiotami pożytku publicznego a typem JST, dostrzec można bardzo duże zróżnicowanie w obrębie każdego typu JST. Niemniej jednak najwyższy przedział kwot (pow. 1 mln) wyasygnowały w 2017 r. powiaty i gminy miejsko – wiejskie (ok. 15% gmin i powiatów).

Gminy wiejskie w największej liczbie przypadków (ponad połowie) znajdują się w kategorii pow. 100 tys – 250 tys oraz pomiędzy 50 tys a 100 tys.

Gminy miejskie w 2017 r. trudno jednoznacznie scharakteryzować - są takie, które znajdują się w kategorii najwyższej (pow. 1 000 000 zł), jak w i w kategorii „między 10 tys a 50 tys.”.

Wykres 48. Zależność między typem JST a przedziałem kwot przeznaczonych na realizację programów współpracy z NGO w 2017 r.

N = 146

Inicjatywa lokalna, fundusz sołecki, budżet obywatelski i klauzule społeczne w zamówieniach publicznych

Inicjatywa lokalna

Pojęcie inicjatywy lokalnej zostało wprowadzone nowelizacją ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w 2010 roku². Zgodnie z art. 2 pkt. 4 ustawy *inicjatywa lokalna – to forma współpracy jednostek samorządu terytorialnego z ich mieszkańcami, w celu wspólnego realizowania zadania publicznego na rzecz społeczności lokalnej*. Co ważne, mieszkańcy mogą ją realizować bezpośrednio lub za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych PES.³ Inicjatywa lokalna jest zatem zupełnie czym innym niż zlecenie zadania publicznego do realizacji organizacjom pozarządowym – w tym przypadku to gmina i mieszkańcy (samodzielnie lub za pośrednictwem organizacji) są współrealizatorami zadania publicznego. Dokumentem, w którym mogą zostać ujęte zapisy odnośnie realizacji inicjatywy lokalnej jest roczny i/lub wieloletni program współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Pytanie w kwestionariuszu brzmiało: „Czy w 2017 r. został złożony przynajmniej jeden wniosek na realizację inicjatywy lokalnej w rozumieniu art. 19 b Ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie”.

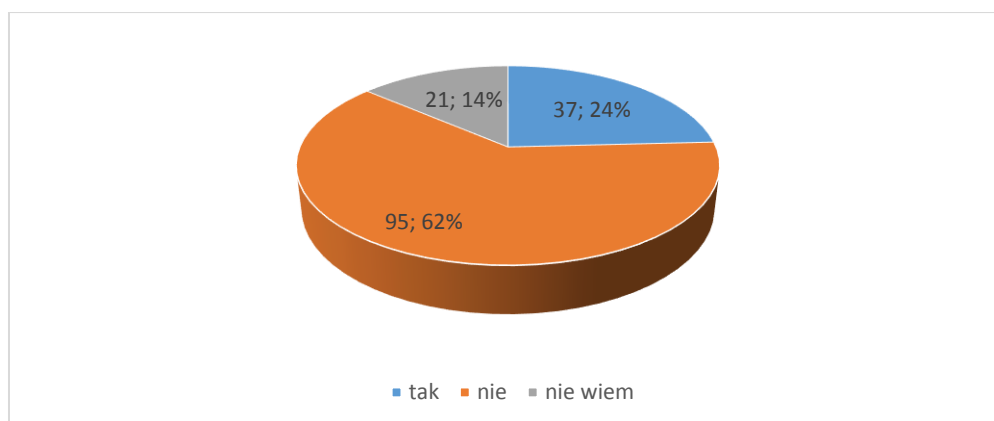
Z badań wynika, że w 2017 roku zabezpieczono środki finansowe na realizację inicjatywy lokalnej w 37 JST co stanowi 24% badanych gmin i powiatów (w 2016 r. odsetek wynosił 23%). Najlichnieszą grupę stanowią gminy i powiaty, które środków nie zabezpieczyły – 62%. W tym miejscu warto jednak zaznaczyć, że JST ma dwie możliwości finansowania inicjatywy lokalnej. Jeden z nich to wydzielenie z budżetu samorządu oddzielnej puli środków na zadania, które będą realizowane z mieszkańcami w ramach inicjatywy lokalnej, drugi – polegający na tym, że środki na inicjatywę lokalną stanowią część budżetów poszczególnych komórek i jednostek organizacyjnych. Podejście takie oznacza, że wydatki danej jednostki będą mogły być przeznaczone również na realizację inicjatywy lokalnej.

---

² Dz.U. 2003 Nr 96 poz. 873, USTAWA z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

³ Czyli podmiotów wymienionych w art. 3 ust 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (patrz przypis nr 9)

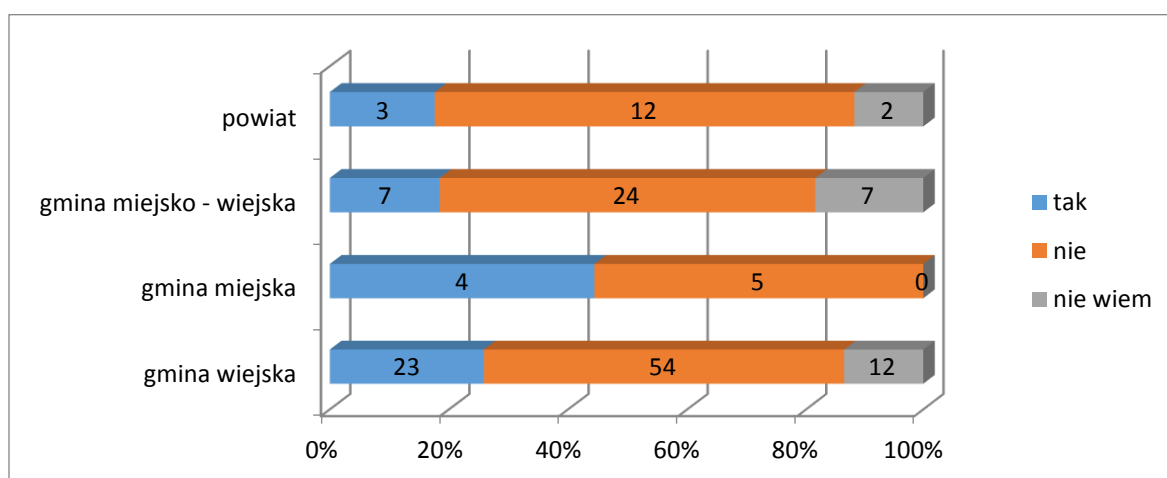
Wykres 49 Liczba JST, które w budżecie gminy/powiatu zabezpieczono środki finansowe na realizację inicjatywy lokalnej.

N = 153

Przyglądając się zależności pomiędzy rodzajem JST, a zabezpieczeniem środków finansowych na realizację inicjatywy lokalnej w 2017 roku relatywnie najczęściej zabezpieczono środki w gminach miejsko-wiejskich (w 4 na 9), w pozostałych typach JST środki zostały zabezpieczone w blisko co piątej jednostce każdego typu.

Wykres 50 Zależność między typem JST, a zabezpieczeniem środków finansowych na realizację inicjatywy lokalnej.

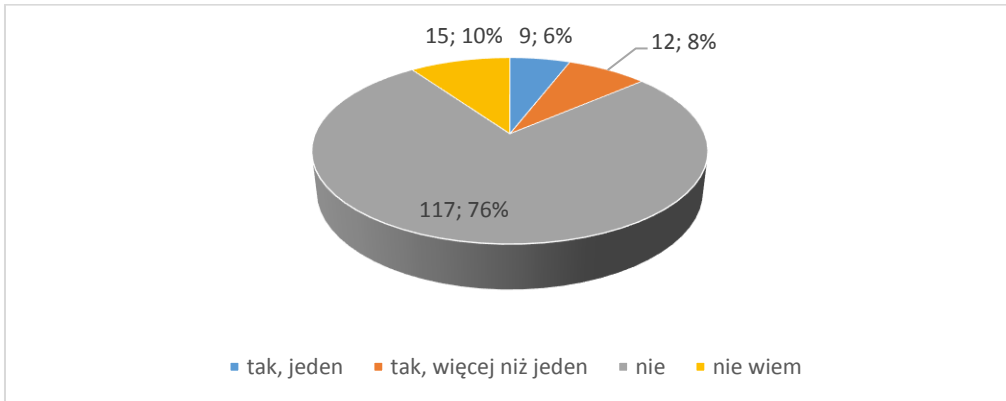

N = 153

Zarezerwowanie środków w budżecie na realizację inicjatywy lokalnej może świadczyć o „otwartości” samorządu na współpracę, drugim aspektem jest jednak ilość zrealizowanych inicjatyw. Dlatego kolejne pytanie w ankiecie dotyczyło tego właśnie aspektu – czy w 2017 roku został złożony przynajmniej jeden lub więcej wniosków na realizację inicjatywy lokalnej w rozumieniu art. 19 b Ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie. Rozkład odpowiedzi na to pytanie świadczy o małym zainteresowaniu mieszkańców i organizacji społecznych wykorzystaniem omawianego instrumentu – w 8% JST złożono więcej niż jeden wniosek, w kolejnych 6% JST złożono jeden pomysł na wspólne działanie w ramach inicjatywy lokalnej. Zdecydowana większość JST – ponad ¾ badanych – nie

realizowała w 2017 roku przedsięwzięć we współpracy z mieszkańcami i/lub organizacjami pozarządowymi, 10% badanych nie miało wiedzy nt. realizacji omawianej inicjatywy.

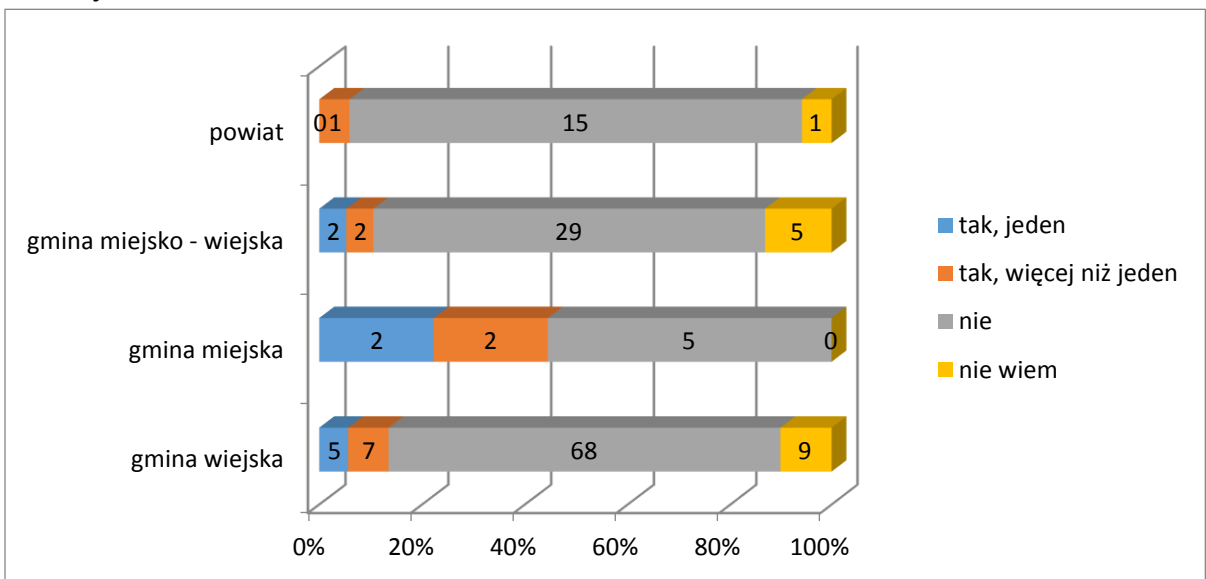
Wykres 51. Ilość wpłyniętych wniosków o realizację inicjatywy lokalnej w 2017 r.

N = 153

Z 24% JST które zabezpieczyły środki na inicjatywę lokalną w 14% mieszkańcy osobiście lub za pośrednictwem organizacji złożyli wnioski. Warto zwrócić uwagę że niemal po równo podzieliły się gminy, na te, w których złożono 1 wniosek i te, w których złożono więcej niż jedną inicjatywę.

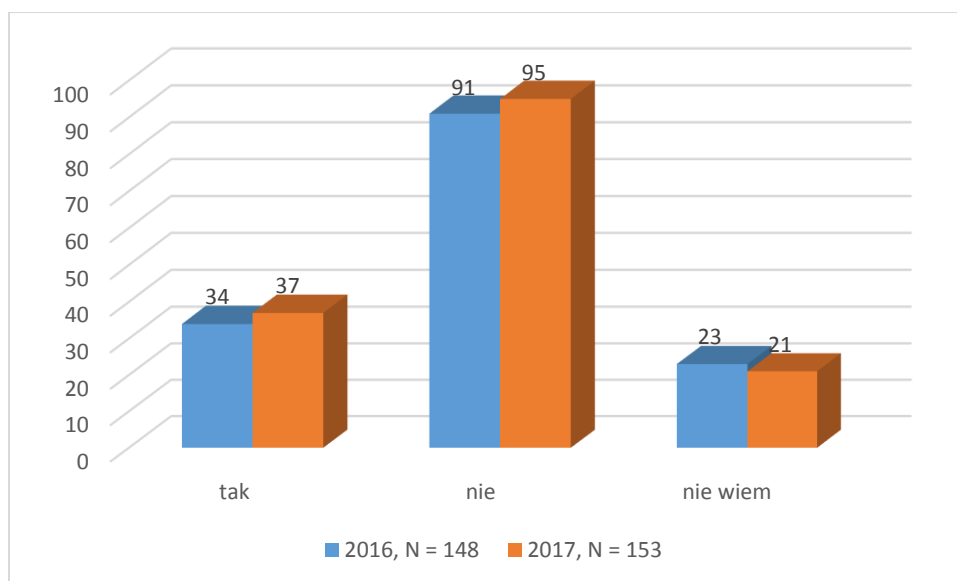
Wykres 52. Zależność pomiędzy typem JST a liczbą wpłyniętych wniosków o realizację inicjatywy lokalnej

N = 153

Porównując odsetek gmin i powiatów mających zabezpieczone środki finansowe na realizację inicjatyw lokalnych na przestrzeni lat 2016 – 2017 nie dostrzegamy znaczących różnic w proporcjach. Dotyczy to zarówno tych JST, co przeznaczyły środki, jak i tych którzy tego nie zrobili oraz tych JST, które nie mają wiedzy na interesujący nas temat.

Wykres 53 Liczba JST posiadających zabezpieczenie środków finansowych na realizację inicjatywy lokalnej w perspektywie porównawczej badań z lat 2016 -2017.

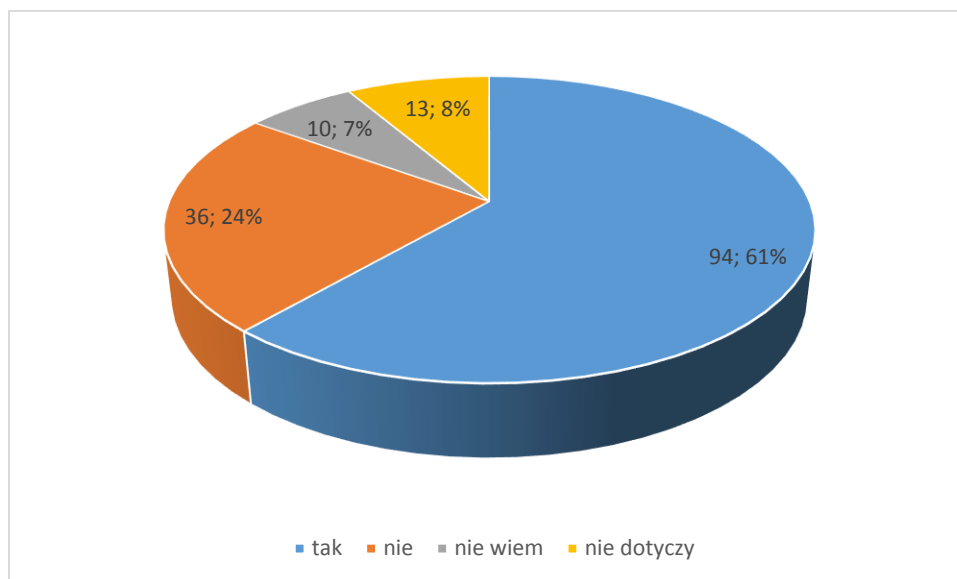

Fundusz sołecki

W Polsce podstawą dla funkcjonowania funduszy sołeckich jest Ustawa o funduszu sołeckim z 20 lutego 2009 roku. Fundusz ten zasilany jest ze środków budżetowych gmin i służy realizacji zadań mających na celu poprawę warunków życia mieszkańców. Warto zaznaczyć, że dla części wydatków płynących z funduszu sołeckiego gminom przysługuje zwrot z budżetu państwa w formie dotacji celowej oraz dodać, że powiaty nie dysponują funduszami sołeckimi.

W 2017 r. odsetek JST, które zabezpieczyły środki finansowe na realizację funduszu sołeckiego wynosił 61% i był bardzo podobny jak w 2016 r. (63% JST). 24% gmin nie przewidziało odrębnej puli na realizację działań w ramach funduszu sołeckiego, 7% przedstawicieli JST nie miała wiedzy na ten temat, 13 powiatów zaznaczyło, że ich to zagadnienie nie dotyczy.

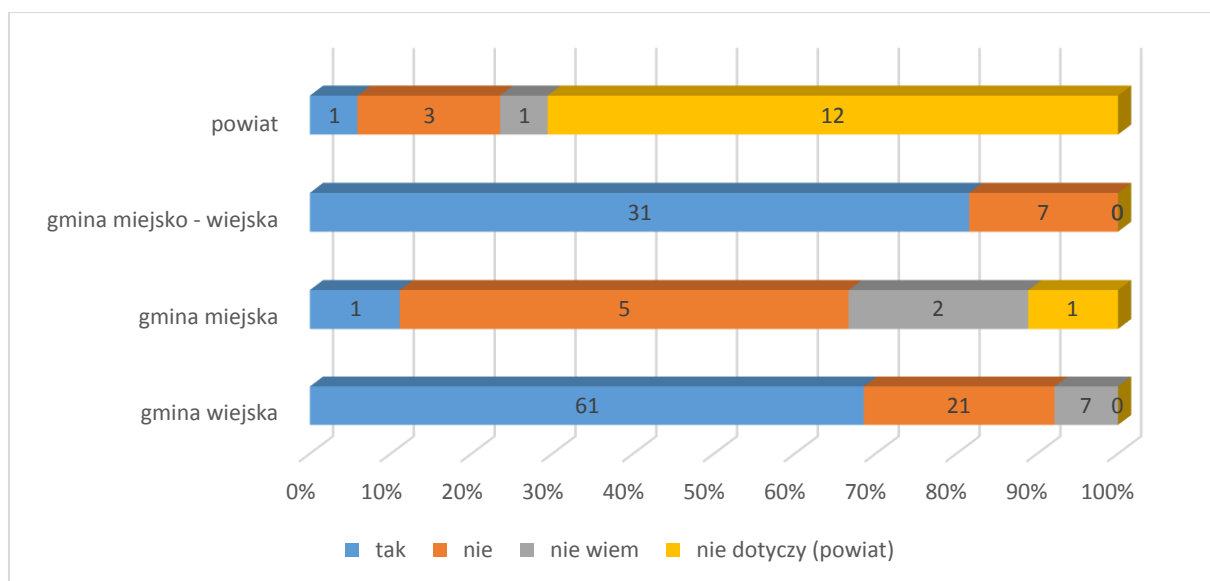
Wykres 54 Liczba JST, które zabezpieczyły środki finansowe na realizację funduszu sołectkiego.

N = 153

Największe zainteresowanie funduszem sołectkim, mierzone deklaracją o zabezpieczeniu środków finansowych na realizację funduszy sołectkich było w gminach miejsko-wiejskich – 31 na 38 czyli 80% tego typu gmin zarezerwowała środki na ten cel. Na drugim miejscu znajdują się gminy wiejskie – 61 ze 89 czyli blisko 70% z nich przewidziało środki na opisywane inicjatywy w sołectwach. W tegorocznej edycji tylko 1 z 9 odpowiadających na to pytanie gmin miejskich zabezpieczyła środki na fundusz sołectki, przy czym zapewne gmina na to miała na myśli fundusze dla dzielnic (będące miejskimi odpowiednikami jednostek pomocniczych, jakimi są sołectwo). Fundusze sołectkie dotyczą tylko gmin jednak korelując odpowiedzi o interesującą nas formę z typem JST zauważamy ciekawą rzecz – jak co roku 1 powiat zaznaczył, że zabezpieczył środki na poczet realizacji funduszu, 12 z 17 powiatów zaznaczyło dedykowaną sobie odpowiedź – że fundusz sołectki ich nie dotyczy, 1 powiat nie wiedział jak się ustosunkować do tego pytania, a 3 zaznaczyły, że nie zabezpieczyły środków.

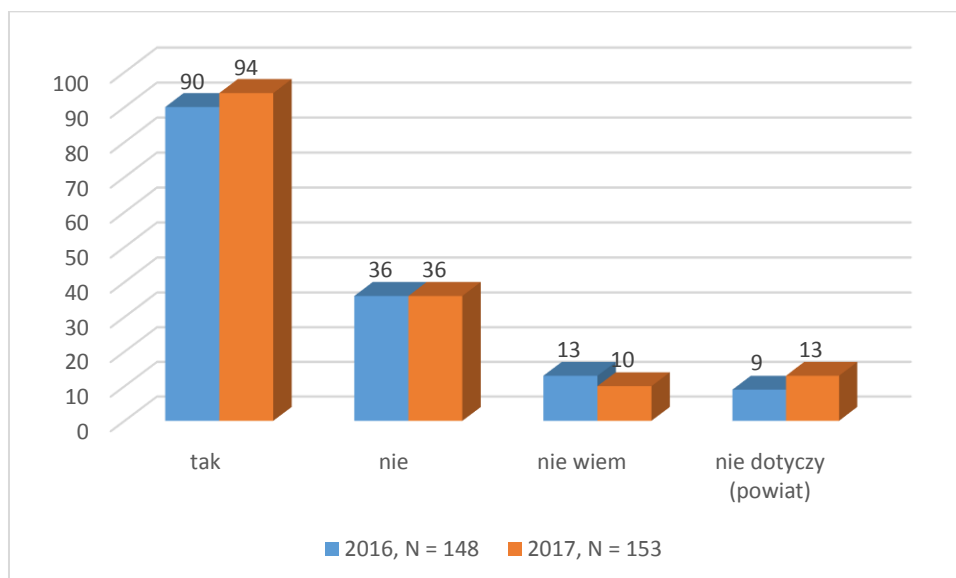
Wykres 55 Zależność pomiędzy typem JST, a posiadaniem zabezpieczonych środków finansowych na realizację funduszy sołeckich.

N = 170

Porównując odsetek gmin, które zabezpieczyły w budżetach środki na realizację działań w ramach funduszy sołeckich w latach 2016 - 2017 nie widać znaczących różnic.

Wykres 56 Liczba JST posiadających zabezpieczenie środków finansowych na realizację funduszy sołeckich w perspektywie porównawczej z lat 2016 - 2017.

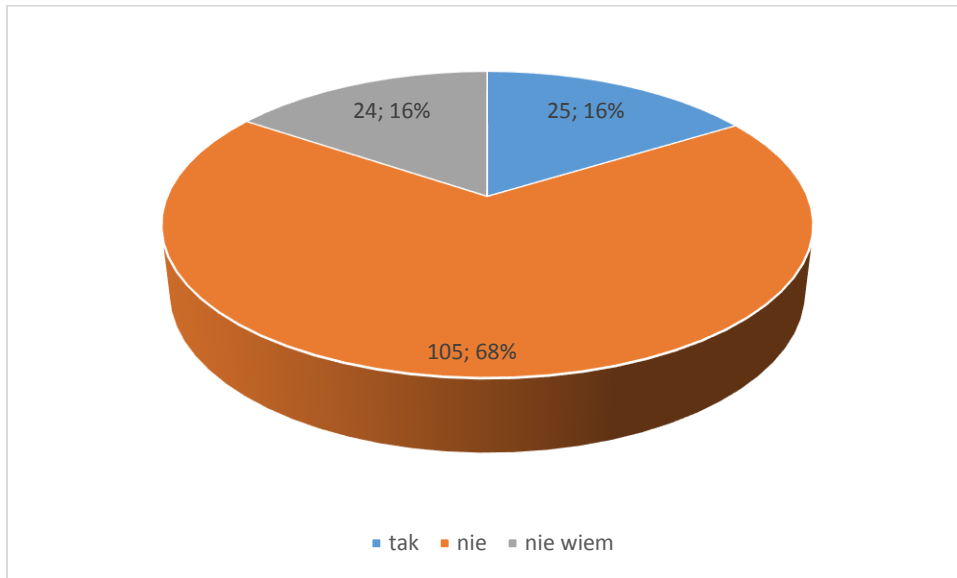

Budżet obywatelski

Budżet obywatelski nazywany również partycypacyjnym to proces, w którym mieszkańcy decydują o przeznaczeniu wydzielonej części budżetu JST. Budżet obywatelski jest traktowany jako szczególna formuła konsultacji społecznych ujętych w art. 5a ustawy o samorządzie gminnym oraz art. 3d ustawy o samorządzie powiatowym.

Wyniki , które prezentowane są na poniższym wykresie świadczą o całkiem sporym zainteresowaniu małopolskich JST tym relatywnie nowym sposobem na realizację ważnych z punktu widzenia mieszkańców inicjatyw finansowanych z budżetu JST. 16% małopolskich gmin i powiatów w 2017 roku zabezpieczyło środki na przygotowanie i realizację budżetu obywatelskiego. Zdecydowana większość JST (68%) nie planowała w 2017 r. realizacji takiego przedsięwzięcia, a 16% nie posiadała wiedzy na interesujący nas temat. Warto zaznaczyć, że dane z tegorocznej edycji badania są niemal identyczne jak w badaniu za 2016 r.

Wykres 57. Liczba JST, które przeznaczyły środki na realizację budżetu obywatelskiego.

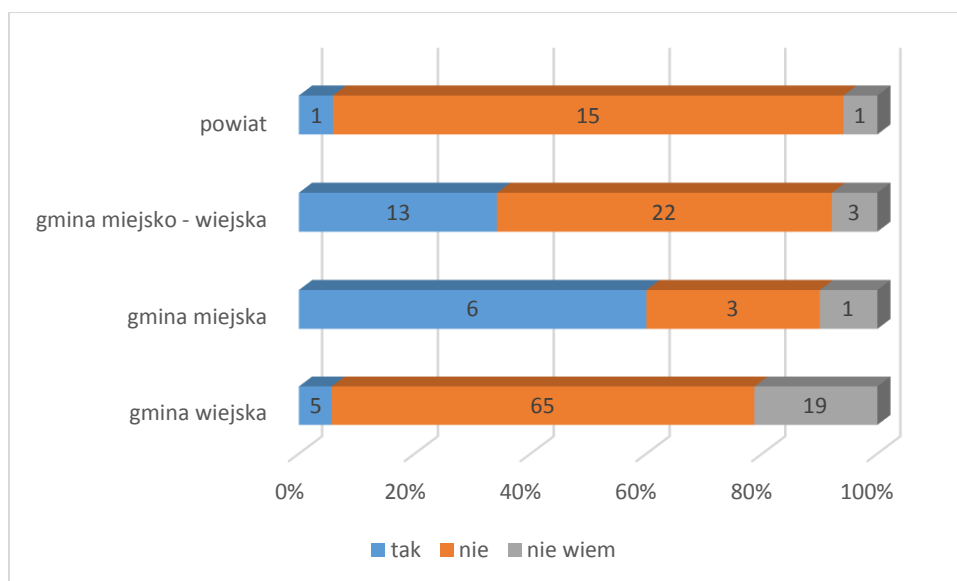

N = 154

Co ciekawe, nie tylko gminy miejskie włączają mieszkańców w decydowanie o przeznaczeniu wydzielonej części budżetu JST, choć to one proporcjonalnie najczęściej zaznaczyły odpowiedź twierdzącą (6 z 10). Również co czwarta z gmin miejsko – wiejskich realizuje w Małopolsce inicjatywy z budżetu obywatelskiego oraz 5 gmin wiejskich oraz 1 powiat.

Wykres 58. Zależność między typem JST, a przeznaczeniem środków na realizację budżetu obywatelskiego

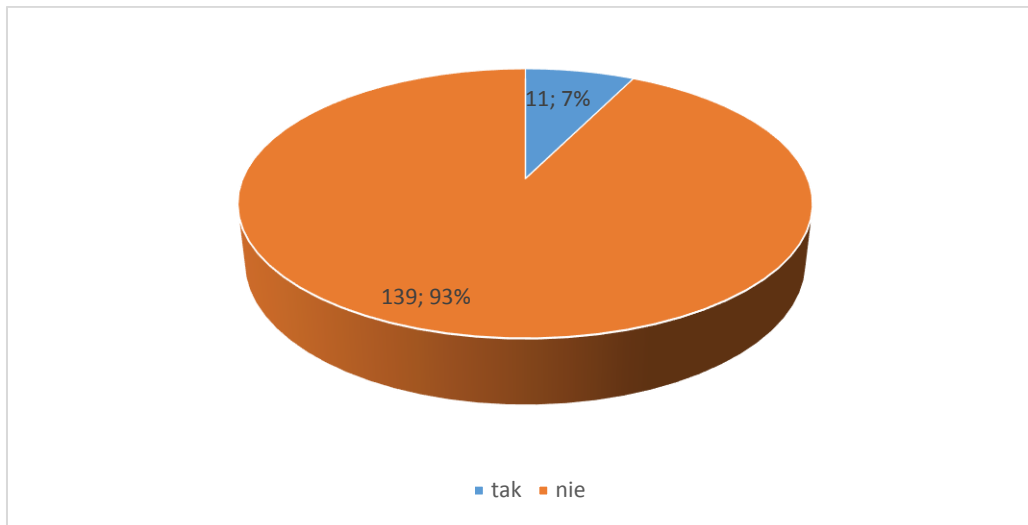
N = 154

Klauzule społeczne w zamówieniach publicznych

Klauzule społeczne to wyłączenia od ogólnych zasad zamówień publicznych, do których muszą stosować się wszystkie organy administracji rządowej i samorządowej, stosowane ze względu na istotne cele społeczne. Od 2009 roku w Polsce obowiązują dwie klauzule społeczne. Pierwsza dotyczy wykonawców zatrudniających osoby niepełnosprawne (klauzula zastrzeżona), druga natomiast osób zagrożonych wykluczeniem na rynku pracy. Znajomość i stosowanie tych klauzul przez JST opisane zostało w tej części raportu.

W 2017 roku w Małopolsce 11 ze 150 JST (7%), które odpowiedziały na to pytanie, zdecydowały się na zastosowanie tego instrumentu w zlecanych przez siebie zamówieniach publicznych. Były to trzy gminy wiejskie, 2 gminy miejskie i 1 gmina miejsko – wiejska. W roku 2016 odsetek JST, które zastosowały klauzule społeczne wynosił 3%.

Wykres 59 Liczba JST stosujących klauzule społeczne w zamówieniach publicznych.

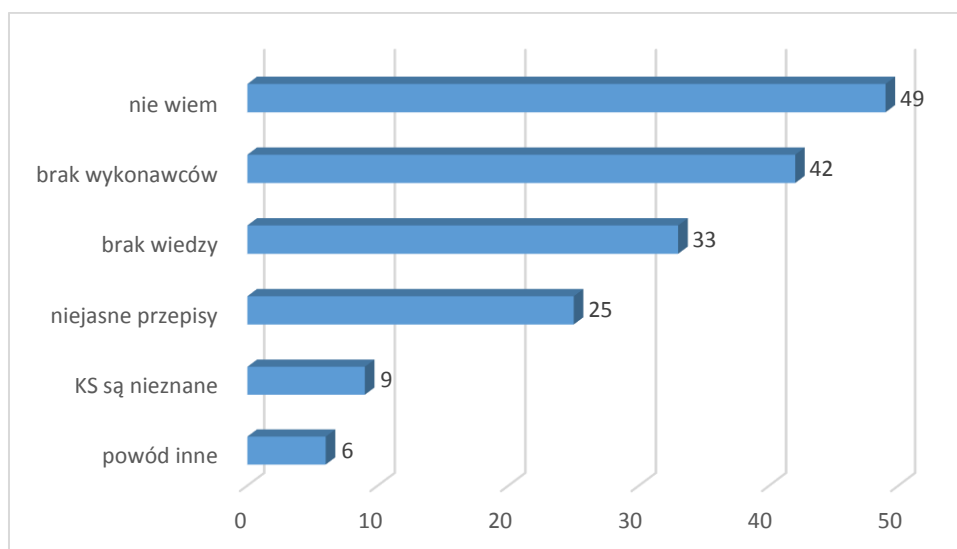
N = 150

Zdecydowana większość gmin i powiatów (139 JST czyli 93%) nie zastosowała klauzul społecznych przy zlecaniu zadań publicznych prywatnym wykonawcom w 2017 roku. Główne powody, dla których tak się stało to:

- Brak wiedzy dlaczego w JST nie zastosowano klauzul społecznych (49 wskazań)
- brak wykonawców mogących skorzystać z klauzuli społecznej (42 wskazania),
- brak wiedzy jak w praktyce zastosować klauzule społeczne (33 wskazania),
- niejasne przepisy prawne dotyczące stosowania klauzul społecznych/ obawy przed interpretacją przepisów (25 wskazania),
- brak wiedzy na temat klauzul społecznych (9 wskazań),
- 6 jednostek wskazało inny powód:
  - brak zainteresowania ze strony PES,
  - charakter zamówień wykluczał stosowanie klauzul,
  - istniały obawy, że wykonawcy mogą nie spełnić zawartych w przetargach wymogów,

Pojawiły się też 2 odpowiedzi typu „nie było konieczności” czy „nie ma takiego obowiązku”.

Wykres 60 Główne powody niestosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych.

N = 131

Nie widać wyraźnych różnic pomiędzy typem JST a powodem braku stosowania klauzul społecznych w 2017 r.

Załącznik

Kwestionariusz ankiety 2017

Wprowadzenie do ankiety

Dziękujemy, że zgodził(a) się Pan(i) na udział w badaniach jednostek samorządu terytorialnego w województwie małopolskim. Badanie realizowane jest cyklicznie przez **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie** w ramach projektu Małopolski Ośrodek Koordynacji Ekonomii Społecznej. Celem badania jest zdobycie informacji na temat współpracy jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej. Raport z badań dostępny będzie na stronie www.monitoring.es.malopolska.pl w części „Raporty z badań”.

Wypełnienie ankiety trwa około 10 minut i składa się z **dwóch części**. Pierwsza część (bloki "Współpraca z PES i Działania JST" oraz "Strategia JST") **dotyczy współpracy z podmiotami ekonomii społecznej i jest kierowane do osoby pełniącej funkcję pełnomocnika ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi**. Druga część (blok "Zamówienia publiczne") **kierowana jest do osoby odpowiedzialnej za zamówienia publiczne w Państwa jednostce**. Każda z osób może wypełniać ankietę korzystając z jednego, przesłanego w mailu do Państwa, linka.

Wszystkim uczestnikom badania **gwarantujemy pełną poufność**, prosząc w zamian o szczerą odpowiedź. Licząc na Pana(i) życzliwość i współpracę, **z góry dziękujemy** za udział w badaniu.

Współpraca z PES i działania JST

1. Kto w urzędzie gminy/starostwie zajmuje się współpracą z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art.3 ust. 3 Ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie?

- pełnomocnik ds. organizacji pozarządowych
- inny pracownik (proszę podać nazwę stanowiska)

2. Proszę zaznaczyć jaki typ samorządowej jednostki terytorialnej Państwo reprezentują:

- gmina wiejska
- gmina miejska
- gmina miejsko-wiejska
- powiat

3. Czy w roku 2017 współpracowali Państwo z przynajmniej jednym podmiotem ekonomii społecznej (PES)*?

- tak
- nie

* **podmioty ekonomii społecznej (PES)** to:

kluby sportowe,

stowarzyszenia (poza klubami sportowymi),

fundacje,

stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,

organizacje kościelne i związki wyznaniowe,

zakłady aktywności zawodowej,

centra integracji społecznej,

kluby integracji społecznej,

warsztaty terapii zajęciowej,

spółdzielnie socjalne,

spółki non profit w myśl art. 3 ust 3 pkt 4 Ustawy pożytku publicznym i o wolontariacie

ochotnicza straż pożarna.

4. Jakie były główne przyczyny braku współpracy z podmiotami ekonomii społecznej (PES) w roku 2017?

Można zaznaczyć kilka odpowiedzi.

- brak PES na terenie gminy
- brak potencjału PES do współpracy
- niechęć do współpracy po stronie PES
- brak działań/możliwości współpracy z PES po stronie JST
- inne przyczyny, jakie ?

5. W jakich obszarach współpracowali Państwo z PES w 2017 roku?

Można zaznaczyć kilka odpowiedzi.

- kultura i sztuka
- sport, turystyka, rekreacja
- edukacja i wychowanie
- ochrona zdrowia
- pomoc społeczna i socjalna

- ochrona środowiska
- rynek pracy, aktywizacja zawodowa
- animowanie działań wspólnot lokalnych, działania sąsiedzkie
- w innym obszarze, jakim?

7. Biorąc pod uwagę rok 2017, proszę zaznaczyć te formy współpracy z PES, które Państwo realizowali:

	Tak	Nie	Nie wiem
Powierzenie PES wykonania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji	☐	☐	☐
Wspieranie PES w wykonaniu zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji	☐	☐	☐
Wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności	☐	☐	☐
Konsultacje z PES projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań pożytku publicznego	☐	☐	☐
Utworzenie/kontynuowanie prac wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli PES oraz przedstawicieli właściwych organów administracji publicznej	☐	☐	☐
Umowy partnerstwa w celu wspólnej realizacji projektów	☐	☐	☐
Udzielenie wsparcia lokalowego na preferencyjnych warunkach (np. użytkowanie, najem, lub dzierżawa w drodze bezprzetargowej lub po cenach niższych niż rynkowe)	☐	☐	☐
Udzielanie pożyczek, gwarancji, poręczeń podmiotom ekonomii społecznej na realizację zadań w sferze pożytku publicznego	☐	☐	☐
Współpraca z PES w formie regrantingu	☐	☐	☐
Wsparcie organizacyjno – merytoryczne dla podmiotów ekonomii społecznej (np. Punkt poradnictwa dla NGO)	☐	☐	☐
inne, jakie...	☐	☐	☐

8. Czy są Państwo raczej zadowoleni czy też raczej niezadowoleni z efektów współpracy z podmiotami ekonomii społecznej, z którymi współpracowała Państwa organizacja w 2017 roku?

Jeżeli w roku 2017 nie współpracowano z danym typem podmiotów - proszę zaznaczyć "nie współpracowaliśmy"

	nie współpracowaliśmy	zadowoleni lub raczej zadowoleni	ani zadowoleni ani niezadowoleni	niezadowoleni lub raczej niezadowoleni
kluby sportowe	☐	☐	☐	☐
stowarzyszenia (poza klubami sportowymi)	☐	☐	☐	☐
fundacje	☐	☐	☐	☐
stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego	☐	☐	☐	☐
organizacje kościelne i związki wyznaniowe	☐	☐	☐	☐
zakłady aktywności zawodowej	☐	☐	☐	☐
centra integracji społecznej	☐	☐	☐	☐
kluby integracji społecznej	☐	☐	☐	☐
warsztaty terapii zajęciowej	☐	☐	☐	☐
spółdzielnie socjalne	☐	☐	☐	☐
spółki non-profit w myśl art. 3 ust 3 pkt 4 Ustawy pożytku publicznym i o wolontariacie	☐	☐	☐	☐
ochotnicze straże pożarne	☐	☐	☐	☐
ośrodki wsparcia ekonomii społecznej*	☐	☐	☐	☐

* ośrodek wsparcia ekonomii społecznej jest to organizacja świadcząca wsparcie dla wspólnot lokalnych, w tym gmin oraz osób i organizacji zamierzających powołać podmiot ekonomii społecznej, np. klub integracji społecznej lub spółdzielnię socjalną.

Strategia JST

9. Czy w Państwa Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych obowiązującej w roku 2017 przewidziano współpracę z PES w rozwiązywaniu konkretnych problemów społecznych?

- tak
- nie
- nie wiem
- nie mamy aktualnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

10. Czy w Państwa STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO obowiązującej w roku 2017 przewidziano współpracę z PES w konkretnych przedsięwzięciach na rzecz rozwoju Gminy/Powiatu?

- tak
- nie
- nie wiem
- nie posiadaliśmy w 2017 roku strategii rozwoju lokalnego

11. Czy w Państwa rocznym programie współpracy z organizacjami pozarządowymi obowiązującym w roku 2017 przewidziane zostały działania wspierające rozwój istniejących w gminie/powiecie PES (poprzez wsparcie finansowe i/lub pozafinansowe)?

- tak
- nie
- nie wiem
- nie opracowaliśmy w 2017 roku rocznego programu współpracy

12. Jaką łączną kwotę środków finansowych przewidzieli Państwo w roku 2017 na realizację rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

13. Proszę o zaznaczenie czy w Państwa gminie/powiecie w roku 2017 funkcjonowały PES, które realizowały działania z zakresu usług użyteczności publicznej wymienionych poniżej ?

	Tak	Nie	Nie wiem
usługi opiekuńcze nad osobami zależnymi (np. dzieci, osoby starsze)	☐	☐	☐
usługi edukacyjne (np. organizacja kursów, szkoleń, prelekcji)	☐	☐	☐
organizacja czasu wolnego (m.in. dla dzieci i osób starszych)	☐	☐	☐
działania na rzecz bezpieczeństwa (m.in. gaszenie pożarów, ratownictwo)	☐	☐	☐
wsparcie specjalistyczne (m.in. psychologiczne, prawne)	☐	☐	☐
poradnictwo i opieka medyczna	☐	☐	☐
dożywianie osób w trudnej sytuacji życiowej (np. klientów OPS)	☐	☐	☐
usługi w zakresie kultury, sztuki, tradycji	☐	☐	☐

	Tak	Nie	Nie wiem
rozwój przedsiębiorczości lokalnej (np. poprzez wsparcie produktów wytwarzanych lokalnie przez mieszkańców)	☐	☐	☐

inne, jakie...

☐	☐	☒
-----------------------	-----------------------	----------------------------------

14. Czy w budżecie gminy/powiatu w roku 2017 zabezpieczono środki finansowe na realizację inicjatyw lokalnych w rozumieniu art. 19 b Ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie ?

- tak
- nie
- nie wiem

15. Czy w roku 2017 w Państwa Gminie/Starostwie złożony został przynajmniej jeden wniosek o realizację inicjatywy lokalnej w rozumieniu art. 19 b Ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie?

- tak, jeden
- tak, więcej niż jeden
- nie
- nie wiem

16. Czy w budżecie gminy w 2017 roku zabezpieczono środki finansowe na realizację funduszy sołeckich/dzielnicych/osiedlowych ?

- tak
- nie
- nie wiem
- nie dotyczy (powiat)

17. Czy w budżecie gminy/powiatu zabezpieczono środki finansowe na realizację budżetu obywatelskiego?

- tak
- nie

nie wiem

Zamówienia publiczne

18. Czy gmina/zlecała/powiat zlecał w 2017 roku zadania publiczne z zastosowaniem klauzul społecznych ?

tak

nie

19. Proszę zaznaczyć główne powody, dla których nie zdecydowali się Państwo na zastosowanie klauzul społecznych w zlecanych w 2017 roku zadaniach.

Można zaznaczyć kilka odpowiedzi.

- pojęcie klauzuli społecznej nie było nam znane
- nie mieliśmy wystarczających informacji o tym jak w praktyce stosować klauzule społeczne
- brakowało wykonawców, którzy mogliby skorzystać z takiej klauzuli
- przepisy nie były wystarczająco jasne / mieliśmy obawy przed błędną interpretacją przepisów
- nie wiem
- inne powody, jakie ?

20. Czy w 2017 roku zgłosił się przynajmniej jeden podmiot, który skorzystał z zamieszczonej przez Państwa klauzuli ?

tak

nie

21. Czego dotyczyły zlecenia z 2017 roku, w których zastosowano klauzule społeczne ?

Jeżeli stosowali Państwo klauzule społeczne w wielu zleceniach, proszę napisać czego dotyczyły największe/najważniejsze z nich.

Koniec ankiety

Bardzo dziękujemy za udział w badaniu i wypełnienie ankiety.

Raport z badań dostępny będzie na stronie www.monitoring.es.malopolska.pl w części "Raporty z badań".

W razie niejasności lub pytań dotyczących ankiety prosimy o kontakt z p. Martą Bohdziewicz-Lulewicz: mlulewicz@rops.krakow.pl), tel: (12) 422 06 36 w. 26